

Afstudeerwerkstuk: “Visies op het wildplukken”

Een verkennend onderzoek naar de ervaringen, visies en kennisbehoeften van wildplukkers en natuurbeheerders

Auteur: Manh Hung Nguyen
Datum: 17 Augustus 2015, Beek

Betrokken instellingen:

institute for

ethnobotany and

zoopharmacognosy

CAH
Almere

Vilentum
Hogeschool

“Visies op het wildplukken”

Een verkennend onderzoek naar de ervaringen, visies en kennisbehoeftes van
wildplukkers en natuurbeheerders

Afstudeerwerkstuk

Informatie student:

Auteur: Manh Hung (M.H.) Nguyen
Telefoonnummer: +31 6 533 44 517
E-mail: mh.nguyen13@hotmail.com

School: CAH Vilentum Almere
Opleiding: Toegepaste Biologie
Major: Natuur / Ecologie
Studentnummer: 3009782
Richting van interesse na het afstuderen: Etnobotanie / Culturele antropologie

Informatie begeleider/ stage bedrijf:

Begeleider: Mw. Drs. A.G.M.van Asseldonk
Bedrijf: Instituut voor Etnobotanie &
Zoöfarmacognosie
Adres: Rijksstraatweg 158, 6573 DG Beek
Telefoonnummer: +31 (0)24 68 44301
E-mail: nvf@fyto.nl

Informatie begeleider/ CAH Vilentum:

Afstudeerdocente: Dr. Roos van Maanen
Telefoonnummer: 088 020 5894
E-mail: r.van.maanen@cahvilentum.nl

Augustus 2015, Beek

Voorwoord

In het kader van de afronding van mijn opleiding Toegepaste Biologie ligt voor u mijn Afstudeerwerkstuk, wat geschreven is in opdracht van de CAH Vilentum te Almere.

Sinds ik de opleiding Toegepaste Biologie volg, trekt de levenswijze van natuurvolkoren (over de gehele wereld) steeds meer mijn aandacht. Gefascineerd door hoe natuurvolkoren geïntegreerd zijn met de natuur en de natuur gebruiken en ervaren in hun dagelijkse leven, lijkt een studie in de richting van *etnobotanie* (ethnologie, de studie van culturen, en botanie, de studie van planten) en *culturele antropologie* (wetenschap van mens en zijn eigenschappen) het dichts bij mijn interesses te liggen.

Om deze redenen ben ik enthousiast dat ik mijn afstudeerwerkstuk kon maken onder begeleiding van het *Instituut voor Etnobotanie en Zoöfarmacognosie (IEZ)* te Beek-Ubbergen; een kenniscentrum voor kruidengebruik door mens en dier, zowel voor spontaan gebruik als toegediend met een medisch doel.

Gedurende dit onderzoek heb ik me verdiept in het verzamelen van kruiden en planten uit de natuur, de visies van natuurbeheerders/ wildplukkers omtrent het verzamelen van wilde planten en de regelgeving/ richtlijnen die van toepassing zijn voor het wild verzamelen.

Bij deze wil ik graag een aantal mensen bedanken die hebben bijgedragen aan dit onderzoek, zonder hen zou dit verslag nu niet voor u liggen. In het bijzonder gaat mijn dank uit naar Tedje van Asseldonk voor haar begeleiding en inspiraties gedurende dit onderzoek. Mijn hartelijke dank gaat ook uit naar Roos van Maanen voor haar inzet en begeleiding bij het opstellen van mijn Plan van Aanpak en dit werkstuk. Tevens ben ik de mensen die ik mocht interviewen over hun ervaringen, visies en kennisbehoeften betreffende het wildplukken en de mensen die de enquête ingevuld hebben enorm dankbaar.

Tot slot, Eva van Asseldonk, Herman Albers en Shant Mousegh; dank voor jullie steun en inspiratie!

Dit gezegd hebbende, nodig ik u hierbij uit om eens verder te bladeren in dit Afstudeerwerkstuk. Ik wens u veel leesplezier toe.

Hung Nguyen,

Augustus 2015 te Beek.

Inhoudsopgave

Voorwoord	Pagina 3
Samenvatting	Pagina 6
Abstract	Pagina 8
Hoofdstuk 1 - Aanleiding en relevantie	Pagina 9
• 1.1 - Achtergrond	Pagina 9
• 1.2 - Probleemstelling	Pagina 9
• 1.3 - Centrale vraagstelling en deelvragen	Pagina 10
• 1.4 - Hypothese	Pagina 10
• 1.5 - Doelstelling	Pagina 11
• 1.6 - Opbouw van het rapport	Pagina 11
Hoofdstuk 2 - Materiaal en methoden	Pagina 12
• 2.1 - De enquête	Pagina 12
○ 2.1.1 - De respondenten	
• 2.2 - Het semigestructureerde interview	Pagina 13
○ 2.2.1 - De respondenten	
• 2.3 - De Delphi methode	Pagina 14
Hoofdstuk 3 - Resultaten	Pagina 15
• 3.1 - De enquête resultaten	Pagina 15
○ 3.1.1 - De reacties van de respondenten op de stellingen	Pagina 15
• 3.2 - De interview resultaten	Pagina 18
○ 3.2.1 - <u>Deelvraag één</u>	Pagina 18
▪ De ervaringen	Pagina 19
▪ De visies	Pagina 19
▪ De kennisbehoeften	Pagina 21
○ 3.2.2 - <u>Deelvraag twee</u>	Pagina 22
▪ De ervaringen	Pagina 22
▪ De visies	Pagina 23
▪ De kennisbehoeften	Pagina 24
○ 3.2.3 - <u>Deelvraag drie</u>	Pagina 25
▪ De natuurbeheerders	Pagina 25
▪ De wildplukkers	Pagina 27

Hoofdstuk 4 - Conclusie	Pagina 29
Hoofdstuk 5 – Discussie	Pagina 31
Hoofdstuk 6 - Aanbevelingen	Pagina 36
• 6.1 - Vervolgonderzoeken	Pagina 36
• 6.2 - Organisatorisch	Pagina 36
• 6.3 - Consumptie van (semi-)gecultiveerde wilde planten	Pagina 37
Hoofdstuk 7 - Referenties	Pagina 38
Bijlages	Pagina 40
• Bijlage 1: De geïnterviewde personen	Pagina 40
• Bijlage 2a: Brief met verzoek interview	Pagina 41
• Bijlage 2b: Interview (vragenlijst) voor de wildplukkers	Pagina 43
• Bijlage 2c: Interview (vragenlijst) voor de natuurbeheerders	Pagina 46
• Bijlage 3: Enquête wildplukkers en natuurbeheerders	Pagina 49
• Bijlage 4: De enquête resultaten	Pagina 51
• Bijlage 5: Voorstel vervolg onderzoek	Pagina 63

Samenvatting

Hoewel het traditionele gebruik van wilde planten in onze Nederlandse cultuur begin 20^e eeuw verdwenen was, beleeft het verzamelen *casu quo* plukken en eten van ongekultiveerde planten uit de natuur vandaag de dag steeds meer een ervaring onder de Nederlandse bevolking. Het gebruik van planten uit het wild lijkt niet alleen onze relatie met de natuur te versterken, maar ook welzijn te bevorderen. In de media [kranten, tijdschriften en radio] wordt het verzamelen van planten voornamelijk toegejuicht.

Naast enthousiasme over de groeiende populariteit van het wildplukken zijn in de media echter ook kritische geluiden ten aanzien van het wildplukken te horen. Volgens enkele leden van het KNNV lijkt het fenomeen voorbij te gaan aan de gevolgen die dergelijke (exploitatie)vormen kunnen hebben op de 'wilde' natuur die Nederland nog rest. Het wildplukken zou theoretisch de natuur kunnen beschadigen, hoewel mensen die wildplukken zich het lot van de natuur zeker lijken aan te trekken.

Deze studie bestaat uit een onderzoek (dat in de periode van februari t/m augustus 2015 is verricht) naar welke voor- en nadelen cq. risico's betreffende het wildplukken de wildplukkers en natuurbeheerders zien als gevolg van de toenemende populariteit van wildplukken in Nederland. Om de ervaringen, visies en kennisbehoeften van zowel wildplukkers als natuurbeheerders te signaleren en vast te leggen is veldonderzoek verricht in de vorm van online enquêtes en semigestructureerde interviews. Door de enquêteresultaten weer te geven in cirkeldiagrammen is een eerste indruk verkregen over de standpunten, meningen en meningsverschillen van beide doelgroepen. Uit de enquête, waaraan 74 respondenten via social media en 11 geïnterviewden hebben deelgenomen, zijn enkele opmerkelijke verschillen in standpunten en visies naar voren gekomen. De natuurbeheerders reageerden bijvoorbeeld dat het wildplukken altijd schade met zich meebrengt en dat de huidige wildplukhype moet worden afgeremd ter bescherming van de Nederlandse natuur. Daarentegen waren de wildplukkers het niet eens met deze stellingen.

Zeven wildplukkers en vijf natuurbeheerders zijn er in totaal geïnterviewd in dit onderzoek. Uit de interviews kwam naar voren dat het kleinschalig wildplukken van planten door beide groepen niet wordt gezien als een grote bedreiging voor de natuur, mits men bewust en vrijwillig grenzen in acht neemt en met respect voor flora en fauna handelt. Het op commerciële basis en grootschalig plukken wordt daarentegen wel gezien als een bedreiging, men is dan bezig met het exploiteren van de natuur. Alhoewel men met het wildplukken (onbewust) schade kan toebrengen aan de natuur, wordt het verzamelen van planten door de wildplukkers meer als een aanwinst gezien dan als verlies. Het stimuleert natuurbeleving en natuurbescherming. De natuurbeheerder hebben hier echter hun twijfels bij. Het populairder worden van de hype draagt mogelijk bij aan meer belangstelling voor de natuur, maar nodigt ook uit tot exploitatie en bergt het gevaar in zich van het verdwijnen van soorten.

Door middel van dit onderzoek is getracht om de visies op het wildplukken van beide bovengenoemde groepen in kaart te brengen; hier werd veel belangstelling voor

getoond door beide groepen. Om een eventueel dreigend conflict tussen wildplukkers en natuurbeheerders te voorkomen in de toekomst wordt aanbevolen om strategische allianties aan te gaan; allianties tussen de wildplukkers en natuurbeheerders en/of vergelijkbare groepen zoals het herboristengilde. Ook is er nader onderzoek nodig. Aanbevolen wordt om een pilotstudie te verrichten naar de invloeden van het wildplukken op de florasoortensamenstelling. Dit kan de bovengenoemde discussie van rationele argumenten voorzien.

Abstract

Although the traditional use of wild edible plants disappeared in the Dutch culture early 20th century, the practice of collecting and eating wild edible plants is resurgent among the Dutch people today. In de media [newspapers, magazines and radio] wild crafting seem to be praised enthusiastically.

With its increase in popularity, the phenomenon also attracts people whom are against the collecting practices. According to some nature conservators from the KNNV and other specialists, many are overlooking the damage and exploitation impacts wild crafting can cause upon the Dutch biodiversity and natural environment.

The present study sought to examine what advantages and disadvantages cq. risks the crafters and nature conservators see in the increase in popularity of wild crafting. Field research consisting of online polls and semi-structured interviews were carried out to identify how both groups experience wild crafting and what their visions and knowledge gaps are regarding the practice.

A first impression regarding the differences in opinion and viewpoint was obtained with the poll in which 74 respondents through social media and 11 interviewee participated. With pie charts, interesting differences in perspectives were discovered and put into perspective.

A total of seven wild crafters and five nature conservators were interviewed to document knowledge associated with the hype. The interviews revealed that small scale collecting practices is not seen as a threat by both groups in addition to crafting on a large-scale bases/ for commercial purposes. Both groups see this as a big threat. Although crafting practices can cause (severe) damage to the natural environment, the crafters argue that the benefits of collecting plants outweigh the threats. Wild crafting contributes to more interest in nature. The conservators, on the other hand, have their doubts regarding this issue. The increase in activity may indeed contribute to more interest in nature, but will also increase the chances and make it more likely that more damaged will be caused upon the natural environment and that species disappear.

All in all, this study sought to identify the visions on wild crafting in the Netherlands; from both sides a lot of interest was shown for this study. To avoid a rising conflict between the crafters and conservators, it is recommended to form strategic alliances between the two groups and/or similar groups such as the Herboristengilde. Further research is also needed. Therefore, it is also recommended to conduct a pilot study regarding the impacts of wild crafting on the species composition. The pilot study could provide rational arguments for the above-explained discussion.

Hoofdstuk 1 – Aanleiding en relevantie

1.1 – Achtergrond

Het plukken van wilde planten uit de natuur is een betrekkelijk nieuw fenomeen in Nederland, dat voor veel mensen in de gemeenschap een sterke aantrekkingskracht heeft [KNNV, 2015]. Hoewel het (traditionele) gebruik van wilde planten in onze Nederlandse cultuur begin 20^e eeuw verdwenen was [van Asseldonk, 1995; Wijn, 2004], is er de afgelopen jaren in toenemende mate interesse voor het gebruik van ‘wilde planten’ (niet gedomesticeerde soorten die spontaan voorkomen in het Nederlandse landschap). Met name in stedelijke gebieden is het plukken en eten van ongekultiveerde planten en/of plantdelen populairder aan het worden [van Goor, 2014; Baas, 2014; Wildplukwijzer; Boskoi; Pluk de Stad]. Planten en/of plantendelen worden zowel voor voedsel geplukt als voor medicinaal gebruikt [Schulp et al., 2014; Wijn, 2004].

In samenhang met de toenemende interesse voor eetbare natuur zijn er ook een aantal boeken (o.a. *Lekker Landschap*, *Salades van de Godin*) uitgegeven over eetbare wilde planten in Nederland en op social media is een toename in websites en volgers te vinden. Een goed voorbeeld hiervan is de groep ‘Eetbare Wilde Planten’ op Facebook: sinds zijn oprichting 3 à 4 jaar geleden bestaat de groep nu (zomer 2015) uit meer dan 18.000 leden, met een stijging van circa 2000 leden ten opzichte van vorig jaar [Facebook groep: Eetbare Wilde Planten]. In 2014 werd de eerste ‘Nationale Wildpluk Conventie’ georganiseerd te Beek in Nederland door stichting Landschapsbeheer Nederland en stichting wAarde [van Goor, 2014].

1.2 – De probleemstelling

Hoewel het gebruik van planten uit het wild aan de ene kant onze relatie met de natuur lijkt te versterken en welzijn lijkt te bevorderen [Anoniem, 2006; Wijn, 2004], roepen de vermeerdeerde wildplukactiviteiten echter ook discussies en vraagstukken op; de snelheid waarmee het wildplukken populairder wordt is zorgwekkend.

De hype gaat volgens verscheidene natuurbeheerders en natuurkenners, waaronder enkele leden van de vereniging voor veldbiologie (KNNV), voorbij aan de gevolgen die dergelijke exploitatievormen kunnen hebben voor de natuur die ons land nog rest [KNNV, 2015; Slikkerveer, 2000; van der Plas et al., 2015]. Zo heeft de bezorgdheid over onder andere de impact van het verzamelen van soorten niet alleen geleid tot een (strengere) verbod op de oogst van specifieke soorten, maar ook een effect gehad op de introductie van soorten in gebieden, bijvoorbeeld het aanplanten van Kastanjebomen in bossen [Emanuelsson, 2009].

Formeel is het wildplukken ook niet toegestaan in Nederland [Baas, 2014]. Echter is de toegankelijkheid en gebruik van de groene ruimte sterk afhankelijk van de gebiedseigenaren. Zij bepalen namelijk in hoeverre er mensen met recreatieve doeleinden worden toegelaten en hoe het land wordt gebruikt [van Dijk, 2005].

1.3 – Centrale vraagstelling en deelvragen

Vanuit de probleemstelling is de volgende vraagstelling op te stellen: *Is het wildplukken in het algemeen, als trend, schadelijk voor de natuur en moet de huidige trend afgeremd worden om schade te voorkomen in de toekomst?*

Gezien de korte duur van dit onderzoek is er echter gekozen voor een andere vraagstelling betreffende de problematiek:

De hoofdvraag/ centrale vraagstelling:

Welke voor- en nadelen cq. risico's betreffende het wildplukken zien wildplukkers en natuurbeheerders als gevolg van de toenemende populariteit van het wildplukken in Nederland?

Om een antwoord te kunnen formuleren op de centrale vraagstelling zijn de volgende deelvragen opgesteld:

Deelvraag 1:

- Wat zijn de ervaringen, visies en kennisbehoeftes van de natuurbeheerders betreffende het wildplukken in Nederland?

Deelvraag 2:

- Wat zijn de ervaringen, visies en kennisbehoeftes van de wildplukkers betreffende het wildplukken in Nederland?

Deelvraag 3 :

- Hoe verhouden de natuurbeheerders en wildplukkers zich tot de wettelijke (flora) regelgevingen en risico's betreffende het wildplukken, indien zij daar mee bekend zijn?

1.4 – Hypothese

Naar verwachting zullen de voordelen van de toenemende populariteit gaan over natuurbeleving/ -waardering en de nadelen over natuurschade. Verondersteld wordt dat de standpunten van de natuurbeheerders met die van de wildplukkers verschillen. Natuurbeheerders hebben als doel het beschermen van de Nederlandse natuurgebieden en het in standhouden en stimuleren van de biodiversiteit. Het steeds populairder worden van wildplukken zouden zij kunnen zien als een bedreiging voor de biodiversiteit met risico op verlies van (flora)soorten. Daarentegen voelen de wildplukkers een grote verbondenheid met de natuur, maar geven een heel andere invulling aan hun verantwoordelijkheid voor natuurbehoud. Zij willen de natuur beleven en hun omgeving kunnen gebruiken voor consumptie en medicinale doeleinden.

1.5 - Doelstelling

Dit onderzoek heeft een verkennende functie en betreft een eerste voorlopige inventarisatie van de (wederzijdse) kennis en opvattingen van beide doelgroepen op de populariteit en op de voor- en nadelen van het wildplukken. Daarnaast heeft dit onderzoek de potentie om bij te dragen aan het identificeren van risico's door de huidige perspectieven vast te leggen.

Wanneer er meer bekend is over de perspectieven van beide doelgroepen op het wildplukken (deelvragen 1 en 2), en er tevens achterhaald is hoe zij zich verhouden tot regelgevingen en risico's (deelvraag 3), zijn de punten waarop deze in belangrijke mate uiteenlopen te bepalen. De geïnventariseerde kennisbehoeften van beide partijen kunnen een aanleiding vormen tot het ontwerpen van wetenschappelijke studies, bijvoorbeeld naar de effecten van wildplukken op de soortensamenstelling; ook kunnen er voorstellen worden geformuleerd tot bijstelling van regels en/of van wildplukpraktijken. Met de verkregen resultaten zullen aanbevelingen gedaan worden om de problematiek te verminderen en ongewenste toekomstige scenario's te voorkomen.

Het doel van het IEZ hierbij is om een gemeenschappelijke achtergrond te ontdekken in beide visies zodat het IEZ een mediator functie zou kunnen hebben. Tevens is vanuit het IEZ de vraag gesteld hoe zij als onderzoeks-/ kenniscentrum aan kan sluiten bij behoeften van de beide groepen. Het IEZ is voornemens het resultaat in te brengen in de Nederlandse Vereniging voor Fytotherapie (NVF) telerswerkgroep, al dan niet door middel van een publicatie in het Nederlandse Tijdschrift voor Fytotherapie. Waarschijnlijk zal een samenvatting op de website van het IEZ (www.ethnobotany.nl) verschijnen. Tevens zal een terugkoppeling plaatsvinden naar de geïnterviewden en respondenten, dus naar de wildplukkers en natuurbeheerders.

1.6 – Opbouw van het rapport

In het eerste hoofdstuk zijn de achtergrond, probleem- en doelstelling van het onderzoek uiteengezet en is de probleemstelling verder uitgewerkt tot concrete onderzoeksvragen. De onderzoeksopzet komt in hoofdstuk 2 aan bod en de resultaten van het onderzoek in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 wordt de conclusie gepresenteerd waarna in hoofdstuk 5 de resultaten en opgedane bevindingen in de vorm van een discussie in een breder perspectief worden geplaatst. In hoofdstuk 6 zullen er aanbevelingen gegeven worden, gevolgd door een literatuurlijst in hoofdstuk 7 en tot slot de bijlages behorende tot dit verslag.

Hoofdstuk 2 – Materiaal en methoden

Voorafgaand aan dit onderzoek is een Plan van Aanpak geschreven waarin de aanleiding en relevantie, probleemstelling, doelstelling en hoofd en deelvragen van dit onderzoek zijn opgesteld. Door middel van literatuuronderzoek, waarbij onder andere de bibliotheek van het IEZ en een verscheidenheid aan websites (onder andere Google scholar) geraadpleegd zijn, vond oriëntatie plaats op het onderwerp. Informatie (in de vorm van bronnen en literatuur) is verzameld omtrent de ‘eetbare’ natuur, (de richtlijnen voor) het oogsten van medicinale planten en het plukken van wilde planten c.q. wildplukken in Nederland. Met de verzamelde informatie en de daar uit voortgekomen probleemstellingen en vraagstukken (oftewel knowlegde gaps) is een hoofdvraag en zijn drie deelvragen opgesteld.

Fase twee van dit onderzoek bestond uit het opstellen van zowel stellingen als vragen [zie bijlage 2b, 2c, 3] om de standpunten, ervaringen, visies en kennisbehoeften van wildplukkers en natuurbeheerders te signaleren. Aan de hand van online enquêtes en semigestructureerde interviews zijn deze vervolgens uiteengezet:

2.1 –De voor-gestructureerde enquête

Als kwantitatieve (opinie)onderzoeksmethode is in dit onderzoek gebruik gemaakt van een online enquête met voor-gestructureerde vragen/ stellingen. Deze is aangemaakt met behulp van Google Form. De enquête had als doel om de standpunten van (een) groep(en) mensen over een bepaald onderwerp te verkrijgen. In dit geval de standpunten van wildplukkers en natuurbeheerders.

Om van beide doelgroepen de standpunten over het wildplukken te verkrijgen zijn in de enquête stellingen aan bod gekomen met de volgende thema's: 'wildplukken als trend', 'risico's', 'regelgeving' en 'verbondenheid met de natuur'. De stellingen zijn in dezelfde volgorde voorgelegd aan de doelgroepen.

2.1.1 – De respondenten

Van eind april tot en met begin juni is de enquête meerdere malen uitgezet via e-mail en onder de wildpluk-groepen op Facebook. Vanwege de toegankelijkheid voor het benaderen van wildplukkers en omdat er wildplukgroepen op Facebook zijn met veel leden (Eetbare Wilde Planten heeft meer dan 18.000 leden), is ervoor gekozen om de enquête uit te zetten in de wildpluk-groepen 'Eetbare Wilde Planten' en 'De Echte Wildplukkers' op Facebook. In totaal hebben 74 Facebook-respondenten de enquête ingevuld. Tevens hebben 6 geïnterviewde/betrokkene natuurbeheerders en 5 van de 7 geïnterviewde wildplukkers de enquête ingevuld.

Per stelling zijn de resultaten vervolgens uitgedrukt in percentages of cijfers en weergegeven in cirkeldiagrammen om een (eerste) indruk te verkrijgen over hoe de doelgroepen tegen het onderwerp c.q. elke stelling aankijken. Gezien het geringe aantal respondenten (minder dan 0.5% van de doelgroep van de wildplukkers en een kwantitatief gering aantal natuurbeheerders) kunnen de resultaten slechts als tendensen worden gezien en mogen ze niet kwantitatief worden geïnterpreteerd.

2.2 – Het semigestructureerde interview

Om de belevingen van belanghebbenden te verkennen en te signaleren is, naast de enquête, veldonderzoek gedaan waarbij gebruik gemaakt is van een semigestructureerd interview als een (mondelinge) kwalitatieve onderzoeksmethode [Verhoeven, 2014]. In de loop van het interview is er de vrijheid genomen om de volgorde waarop de vragen werden gesteld aan te passen en afhankelijk van de wijze waarop het gesprek verliep zijn er meer of minder vragen gesteld [van Eunen, 1996]. Met behulp van het interview zijn onder andere de ‘*waarom*’ en ‘*hoe*’ vragen betreffende (de toenemende populariteit van) het wildplukken gesignaleerd en is inzicht verkregen in hoe beide doelgroepen het wildplukken ervaren en hun zienswijze betreffende de hype die zich hierin op dit moment voordoet. Daarnaast is vastgesteld welke kennisbehoeften er bij de stakeholders bestaan.

2.2.1 – De respondenten

Voor het interview zijn enkele wildplukkers benaderd die bekend staan om hun expertise en/of bijdrage en naamsbekendheid op het gebied van wildplukken; vele van hen geven bijvoorbeeld workshops en excursies over wilde planten en het wildplukken en hebben aldus ervaring. Door tijdgebrek en gebrek aan bereikbaarheid zijn onder de natuurbeheerders slechts enkele beheerders van Staatsbosbeheer, de Vereniging van Veldbiologie (KNNV) en een ambtenaar van de gemeente Purmerend geïnterviewd. Bij Staatsbosbeheer zat tevens een juriste aan tafel. In totaal zijn er zeven wildplukkers en vijf natuurbeheerders geïnterviewd. De lijst met namen van de personen die geïnterviewd zijn is te vinden in *bijlage 1*. Voorafgaand aan het interview is gekeken op de websites van natuur beherende organisaties voor de contactgegevens en zijn de potentiële respondenten via de mail benaderd met uitleg en de vraag of zij eventueel bereid waren mee te werken aan het onderzoek; voor het interview is een brief opgesteld met meer informatie:

- over het onderzoek en de manier waarop het onderzoek plaatsvindt;
- over de opdrachtgever;
- over de opleiding Toegepaste Biologie van CAH Vilentum Almere;
- over geheimhouding;
- over het feit dat geïnterviewde op vragen waar zij niet op willen antwoorden ook niet op hoeven te antwoorden

Deze brief is als *bijlage 2a* opgenomen.

2.3 – De Delphi methode

Bij het uitzetten van de semigestructureerde interviews is gebruik gemaakt van de Delphi methode; een methode behorend tot de familie van onderzoekstechnieken die bekend staat als 'interactief survey' (onderzoek als publieke dialoog) [Delbecq et al., 1975]. Het is een methode om opinies van deskundigen, of betrokkenen in kaart te brengen en consensus te creëren ten aanzien van de gewenste oplossingsrichting [Kief, 2011].

De Delphi methode veronderstelt een mondig onderzoeksveld, dat in principe in staat is om zelf de vereiste expertise in te brengen. Kenmerkend voor deze methode zijn de volgende elementen:

- er is sprake van de mening van een beperkte groep van deskundigen;
- de onderwerpen waarover men omtrent de toekomst een uitspraak wil hebben, worden langs subjectieve wijze verkregen;

Door anonimiteit, informatievergaring (in meerdere rondes) en feedbackprocessen, levert de Delphi-methode vooral bruikbare informatie op in complexe probleemsituaties waarbij individuele percepties van betrokkenen een belangrijke rol spelen, of in situaties waar de informele en formele communicatielijnen onvoldoende functioneren. Gezien de beperkte tijdsduur voor dit onderzoek is slechts een enkele ronde langs respondenten gemaakt.

Hoofdstuk 3 – Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de opmerkelijkste verschillen in standpunten tussen de natuurbeheerders en wildplukkers aan bod komen. De verkregen enquête resultaten geven een (eerste) indruk over hoe de doelgroepen tegen het onderwerp/ elke stelling aankijken en op de stellingen gereageerd hebben. Vervolgens zullen de drie deelvragen beantwoord worden aan de hand van de verkregen resultaten uit de interviews.

3.1 – De enquête resultaten

In totaal hebben 85 belanghebbenden deelgenomen aan de enquête: 6 geïnterviewde/betrokkene natuurbeheerders, 5 geïnterviewde/ betrokkene wildplukkers en 74 anonieme respondenten via de social media. In verband met de leesbaarheid is ervoor gekozen om de resultaten met betrekking tot alle stellingen in de bijlage op te nemen [zie bijlage 4] en hier een selectie te presenteren. Voor een betere interpretatie van de verkregen enquête resultaten is het aan te raden om de bijbehorende stellingen met de complete resultaten uit de bijlage er bij te pakken.

3.1.1 – De reacties van de respondenten op de stellingen

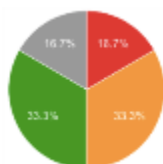
Hieronder worden in cirkeldiagrammen de reacties gepresenteerd van drie groepen respondenten op de stellingen, waarbij een selectie gemaakt is van die stelling waarbij de verschillen in visies het opmerkelijkst naar voren zijn gekomen. De reacties worden gegeven van: de geïnterviewde natuurbeheerders (links), de geïnterviewde wildplukkers (midden) en de wildplukkers /Facebook respondenten (rechts).

De gegeven antwoorden zijn te herkennen aan hun corresponderende kleuren. Ook is te zien hoeveel procent van de respondenten achter elk stelling staat.

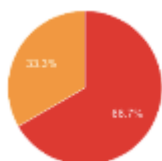

Wildplukken als trend:

- **Eetbare natuur verbindt mensen met elkaar:** Door de natuurbeheerders werd op deze stelling uiteenlopend gereageerd, terwijl alle geïnterviewde wildplukkers en meeste Facebook respondenten achter deze stelling staan.

- **Liever zelf kruiden telen en verzamelen dan kopen in de winkel:** Het merendeel van de natuurbeheerders was het oneens met deze stelling; daarentegen is het merendeel van de wildplukkers hier juist voor.

- **Wildplukken in de natuur zou de natuurlijkste zaak van de wereld moeten zijn:** Natuurbeheerders zijn het hier vrijwel allemaal mee oneens, terwijl de wildplukkers en het merendeel van de wildplukkers op Facebook deze stelling juist omarmen.

- **Dankzij het wildplukken wordt de natuur beter beschermd:** Ook met deze stelling zijn vrijwel alle natuurbeheerders het oneens, terwijl het merendeel van de wildplukkers deze stelling omarmt. Via de social media werd uiteenlopend gereageerd.

Regelgeving:

- **Voordat iemand überhaupt begint aan 't verzamelen van planten moet degene toestemming vragen aan de grondeigenaren:** Met deze stelling zijn alle natuurbeheerders het eens. 40% van de wildplukkers stemde oneens op deze stelling.

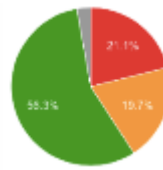
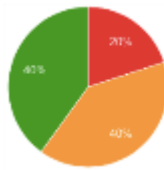
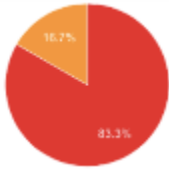
- **Wildplukken brengt altijd schade met zich mee aan de natuur:** 80% van de natuurbeheerders was het eens met deze stelling, daarentegen waren alle wildplukkers en de meerderheid van de Facebook respondenten het niet eens zijn met deze stelling.

- **De huidige hype van het wildplukken moet worden afgeremd want het bedreigt de natuur:** Naar voren komt dat vrijwel alle natuurbeheerders het eens zijn met deze stelling. Wildplukkers zien het wildplukken daarentegen niet als een bedreiging. De Facebook-respondenten zijn wederom genuanceerder.

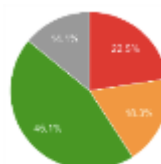

- **In natuurgebieden waar geen privé eigenaars zijn mag iedereen verzamelen:** De meeste natuurbeheerders waren het hiermee oneens, bij de wildplukkers waren de antwoorden wisselend met de meerderheid neutraal of eens met de stelling.

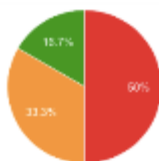
Verbondenheid met de natuur:

- **Meer mensen zouden moeten wildplukken in Nederland, want dat vergroot de verbondenheid met de natuur:** De geïnterviewde natuurbeheerders zijn het oneens met deze stelling, de meerderheid van de wildplukkers zijn het er daarentegen mee eens.

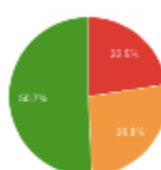
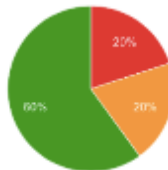
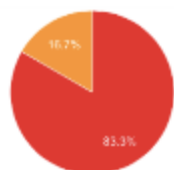

Gezondheid:

- **Kruiden en wilde planten kunnen onze gezondheid en ons welzijn verbeteren:** De reacties van de natuurbeheerders zijn wisselend; de wildplukkers zijn het eens met deze stelling.

- **Als ik ziek ben, maak ik gebruik van kruiden en andere wilde (voedings)planten om weer beter te worden:** De natuurbeheerders niet, wildplukkers voor het merendeel wel.

3.2 – De interview resultaten

Voor het beantwoorden van de deelvragen zijn interviews gehouden met in totaal twaalf belanghebbenden. Door niet ieders afzonderlijke bijdrage (ervaring, visie, kennisbehoefte) nadrukkelijk te vermelden, is in dit verslag geprobeerd om vele uiteenlopende persoonlijkheden en deskundigheden met elkaar te verenigen, zodat een gemeenschappelijke taal is ontwikkeld. Bijgevolg kan het zijn dat niet elke respondent volledig achter elk geconstateerd en/of uitgewerkt punt staat.

De eerste twee deelvragen (betreffende de ervaringen, visies en kennisbehoeftes over het wildplukken) zijn elk nader uitgewerkt aan de hand van de volgende sub-thema's, welke aan bod zijn gekomen tijdens de interviews:

- Het populairder worden van wildplukken
- Wildplukken als bezigheid
- De definitie van wildplukken
- Hoe het wildplukken aan populariteit gewonnen heeft
- Het vragen van toestemming
- De visies op het verbod en de regelgeving
- De kennisbehoeften betreffende regelgeving en wetenschappelijk onderzoek

De derde deelvraag (betreffende hoe de natuurbeheerders en wildplukkers zich verhouden tot de wettelijke (flora) regelgevingen en risico's) is nader uitgewerkt aan de hand van de volgende sub-thema's, welke aan bod zijn gekomen tijdens de interviews:

- Wildplukken als bedreiging/ risico
- De regelgeving/ richtlijnen

De letterlijke antwoorden die tijdens de interviews gegeven zijn, zijn niet in dit werkstuk opgenomen omdat dit te veel zou zijn om als bijlage op te nemen.

3.2.1 – Deelvraag één

De deelvraag die als eerste behandeld zal worden luidt:

- **Wat zijn de ervaringen, visies en kennisbehoeftes van de natuurbeheerders betreffende het wildplukken in Nederland?**

De ervaringen:

Het populairder worden van wildplukken

Alhoewel er geen structureel onderzoek naar de populariteit van het wildplukken verricht is door natuurorganisaties en het dus niet cijfermatig onderbouwd kan worden, ervaren alle natuurbeheerders dat het wildplukken in opleving is en in populariteit toeneemt. Ervaren wordt dat mensen in natuurgebieden komen en dat ze allerlei producten meenemen; variërend van hele kleine dingen, incidenteel / voor eigen gebruik thuis tot materiaal voor grootschalige en commerciële doeleinden. Deze gevallen uitten zich in o.a. de schade die aangebracht wordt en (zeldzame) planten die uitgestoken worden. Het gevoel dat het wildplukken toeneemt bestaat zeker, alhoewel het nu nog om een gering aantal plukkers gaat volgens de natuurbeheerders.

Wildplukken als bezigheid

Indien men bij het betreden van natuurgebieden zich netjes aan de regels houdt en er met respect voor en kennis van de natuur gehandeld wordt, dan wordt het kleinschalig (voor individueel gebruik) verzamelen van planten door de natuurbeheerders niet gezien als een bedreiging voor de natuur. Het aandachtspunt ligt bij de grootschalige en commerciële kant van wildplukken; dit wordt als nadelig ervaren en is niet verenigbaar met het in stand houden van de flora & fauna en de bescherming van natuurgebieden. Websites en apps waar georganiseerde evenementen (wildplukwandelingen/ bushcrafting) te vinden zijn en waar op detail niveau staat vermeld waar wat geplukt kan worden, worden in principe ook als nadelig ervaren voor de natuurgebieden; de kans dat in die gebieden iets verdwijnt wordt daardoor groter. Welke soorten geplukt (kunnen) worden is niet bekend, daarop kan alleen gereageerd worden als specifieke situaties zich voordoen.

Ten aanzien van de groeiende populariteit en kwetsbaarheid van natuurgebieden wordt tevens opgemerkt dat in de recente wildplukboeken weinig geschreven wordt over de beschermde (rode lijst) soorten, waarvan er enkele soms als eetbaar worden beschreven (zoals Daslook).

De visies:

Definitie van wildplukken

Volgens de natuurbeheerders kan de definitie van wildplukken op twee manieren worden gegeven:

- (1) het plukken van planten die 'in het wild' groeien, dus niet gekweekt zijn en/of
- (2) het plukken van planten zonder toestemming van de eigenaar.

Het eerste punt is verder in te delen in (1) het voor individueel gebruik en kleinschalig plukken van planten/ meenemen van natuurlijke materialen, en (2) het (groepsgewijs) op commerciële basis en grootschalig plukken (c.q. de natuur exploiteren).

Hoe het wildplukken aan populariteit gewonnen heeft

Tijdens de interviews zijn verschillende gedachtes en visies naar boven gekomen betreffende hoe het wildplukken aan populariteit heeft gewonnen:

- De mens is anno nu weer de verbinding met de natuur aan het opzoeken en natuurproducten kopen en wildplukken is een uiting/ vorm die past bij deze levensstijl.
- Het eten van wilde planten wordt geassocieerd met het stimuleren van gezondheid
- Er is sprake van verzet tegen de industriële landbouw.
- De natuur wordt als alternatief (gezonder, goedkoper en sympathieker) gezien voor de voedingsmiddelen industrie.

Wildplukken en natuurbescherming

“Natuurbescherming is een onderwerp dat op verschillende manieren kan terugkomen”, werd door één van de natuurbeheerders gezegd. De mensen die wildplukken, dat zouden volgens hen (juist) de mensen moeten zijn die zich heel bewust zijn van het belang dat de natuurlijke omgeving in stand gehouden moet worden. Geacht wordt dat het wildplukken bewust en gecontroleerd gebeurt zodat het niet de negatieve kant op gaat: een overmaat van gebruik c.q. exploitatie van flora. Ook wordt geacht dat men zich bij het betreden van de natuurgebieden aan de geldende regels houdt.

Het duurzaam winnen van planten

Door de natuurbeheerders werd onder het duurzaam winnen van planten verstaan:

- Bewust en weloverwogen (met kennis en inzicht) handelen.
- Rekening houden met de belangen van de grondeigenaren en de ‘spelregels’ die spelen op dat vlak.
- Rekening houden met de relevante wet- en regelgeving.
- Rekening houden met alle flora en fauna.

Het vragen van toestemming

De natuurbeheerders en –beschermers waren het er over eens dat voor het winnen van grondstoffen toestemming van de eigenaar nodig is. Tegelijkertijd zal geen beheerder iemand op de bon slingeren die (zonder toestemming) met een handje vol bramen rondloopt. Iedereen wordt gegund om van de bramen te eten, mits het kleinschalig gebeurt. Op het moment dat iemand grootschalig en voor commerciële doeleinden planten plukt wordt het een ander verhaal; dan zal er ingegrepen worden.

Visies op het verbod en de regelgeving

In de ogen van natuurbeheerders zou het te ver gaan als er specifiek gezegd moet worden wat mensen wel mogen en/of niet mogen doen. Per natuurgebied zijn er regels en richtlijnen aan te treffen waaraan de bezoekers van natuurgebieden geacht worden zich te houden. Zo worden er kaders meegegeven voor de bezoekers, met welke motieven die ook komen.

Volgens de KNNV-leden is de regelgeving in Nederland best streng. Het probleem is echter dat er weinig toezicht gehouden wordt op de regelgeving. De regels worden volgens de KNNV-leden niet gehandhaafd.

De kennisbehoeften:

Natuurbeheerders bezitten kennis over de terreinen c.q. de ecosystemen. Wat niet voor handen is, is de kennis waar wat geplukt wordt. Daarop kan alleen gereageerd worden als situaties zich voordoen. Belanghebbende die deelnemers aan een excursie/ workshop worden geacht kennis mee te krijgen over de betekenis van soorten en ook over de zeldzaamheid van soorten. Meekrijgen dat het niet raar is dat je ook van soorten af moet blijven.

De regelgeving/ acties die natuurbeheerders zouden willen zien betreffende het wildplukken

- Degenen die het wildplukken promoten zouden anderen duidelijk moeten maken dat je in Nederland een aantal 'spelregels' hebt op dat vlak, dat in andermans gebieden netjes aan de regels gehouden dient te worden.
- Een wettelijke regeling betreffende het wildplukken voor eigen gebruik, mits er geen beschermde soorten worden geplukt.
- Als resultaat van de discussie over wildplukken binnen de KNNV heeft het landelijk bestuur van de KNNV maart 2015 een gedragscode voor wildplukken opgesteld (zie <http://www.knnv.nl/knnv-landelijk-bureau/nieuws/wildplukken-met-respect-voor-de-natuur>).

Gewenst wetenschappelijk onderzoek

- Invloed van recreatie op de natuurgebieden
- Invloed van wildplukken op de natuurgebieden: 'voorzorgprincipe' (toon maar aan dat het niet schadelijk is).
- Goede en betrouwbare basisinformatie over wilde planten.
- Meer onderzoek is gewenst naar (positieve en negatieve) effecten van wilde planten op gezondheid.

3.2.2 - Deelvraag twee

De tweede deelvraag luidt:

- **Wat zijn de ervaringen, visies en kennisbehoeftes van de wildplukkers betreffende het wildplukken in Nederland?**

De ervaringen:

Het populairder worden van wildplukken

Wildplukken wordt steeds populairder in Nederland, wat gevoeld en ervaren wordt door de geïnterviewde wildplukkers. In de afgelopen (tien) jaren zijn er vele (tientallen) boeken uitgekomen en is de belangstelling voor en het aanbod van workshops en excursies flink toegenomen in aantallen. Ondanks dat het wildplukken een ervaring beleeft, gaat het in absolute zin nog wel om een gering aantal mensen, denken de wildplukkers; er zijn nog teveel mensen die niet in de natuur komen, er niet aan denken en/of het niet gepast vinden en het niet durven.

Wildplukken als bezigheid

Het wildplukken wordt ervaren als een bezigheid/ hobby en voor sommige zelfs als een manier van leven/ een manier om jezelf in je behoeften te voorzien. Het is een vorm van natuurbeleving. Ervaren wordt dat men de relatie tussen gezondheid, voeding en natuur steeds belangrijker acht en opzoekt. Voor alle geïnterviewden heeft het ook een commerciële kant; zij geven hun kennis door o.a. in vorm van boeken, cursussen, workshops en (het organiseren van) wandelingen in de natuur. Er worden kansen gezien en gecreëerd in het wildpluk fenomeen en de hype van 'terug naar de natuur'; kansen omtrent het doorgeven cq. verkopen van kennis, het stimuleren van natuurbeleving en het creëren van meer structuur en professionaliteit in de beweging van wildplukkers.

De visies:

Wildplukken als definitie

Wildplukkers zien in de definitie van wildplukken drie aspecten:

(1) Eten en eetbare planten verzamelen, plukken en rapen in de vrije natuur/ openbare ruimte voor consumptie en medicinaal gebruik. Plukken voor decoratie hoort hier ook bij, bijvoorbeeld het plukken van bloemen voor in de vaas.

(2) Een manier om de natuur te beleven.

(3) Een manier van leven/ een manier om jezelf in je behoeften te voorzien.

Hoe het wildplukken aan populariteit gewonnen heeft

Tijdens de interviews zijn hierover verschillende gedachtes en visies naar boven gekomen:

- Het gebruik van planten in het dagelijkse leven is steeds meer naar de achtergrond verdwenen in Nederland, onder meer doordat men zich ging vestigen in steden en in de steden voedsel meer voorhanden was. De verbinding met de natuur werd daardoor steeds zwakker. Om een bepaalde balans te creëren tussen natuur en stad willen mensen weer dichterbij de natuur komen te staan.
- De crisis (geldgebrek) en het wantrouwen van de producten van de supermarkt maakten dat het wildplukken aan populariteit won.
- De horeca heeft de trend gezet; het restaurant van René Redzepi (een chefkok die werkt met de lokale voedselcultuur en wildpluk-ingredienten) is al 5 jaar verkozen tot het beste restaurant van de wereld. Het gevolg daarvan is dat de journalistiek erop duikt en daarover gaat schrijven.

Tijdens de gehouden interviews zijn tevens verschillende redenen aan bod gekomen waarom men wild plukt. Deze zijn in te delen in de volgende zeven categorieën:

- Het is gratis beschikbaar;
- contact en verbondenheid met de natuur;
- weten waar je eten vandaan komt;
- lekker/smakelijk (consumptie);
- een bezigheid/ avontuurlijk;
- lokaal/ duurzaam (weinig schade veroorzaken aan de natuur en milieu);
- goed voor de gezondheid.

Wildplukken en natuurbescherming

In de ogen van de wildplukkers zou de drempel tussen mens en natuur verlaagd moeten worden. Planten verzamelen in de natuur draagt hier aan bij. Wildplukken doe je met een gezond verstand, gecontroleerd en met respect voor de natuur.

Het duurzaam winnen van planten

Onder het duurzaam winnen van planten werd verstaan:

- Met respect, bewust, gecontroleerd en met een gezond verstand wildplukken van de natuur.
- Niet kaal plukken.
- Afspraken maken met de eigenaar over het duurzaam beheer.
- Verantwoordelijk zijn voor daden.

Het vragen van toestemming

De meningen waren verdeeld over of er voor het wildplukken eerst toestemming gevraagd moet worden aan de grondeigenaren. Voor kleinschalig en eigengebruik wordt het minder/ niet noodzakelijk gevonden om toestemming te vragen; dat kost teveel moeite en van de charme blijft dan weinig over. Voor commercieel en grootschalig gebruik moet wel van tevoren toestemming gevraagd worden vinden de wildplukkers.

Visies op het verbod en de regelgeving

Onder sommige geïnterviewde wildplukkers heerst er onduidelijkheid over de regelgeving, niet wetend welke regelingen en wetten er precies van kracht zijn bij het plukken en/of waar deze precies te vinden zijn.

Mits toestemming is verleend van de grondeigenaren; of als het niet in de Algemene Plaatselijke Verordening is opgenomen, dan is het wildplukken toegestaan kwam naar voren tijdens de gesprekken. Ook de stroperijwet werd meerdere malen genoemd; waarin staat dat het wildplukken zonder toestemming strafbaar wordt gesteld (*zie Deelvraag 3 – Wetten/richtlijnen*).

Of de Rode-lijst soorten bekend zijn onder de wildplukkers en de regels gehandhaafd worden, komt bij de behandeling van deelvraag 3 aan bod.

De kennisbehoeften:

Onder de wildplukkers is er behoefte naar meer natuurbeleving, het vergroten van natuurwaardering en (de alternatieve) manieren om gezondheid te kunnen bevorderen. Er wordt veel belangstelling getoond voor onderzoek naar de voedingswaarde en medicinale waarde van wilde planten en de mogelijke invloeden van het wildplukken op het lokale ecosysteem.

Welke regelgeving de wildplukkers zouden willen zien betreffende het wildplukken:

- Het duidelijk regelen en aangeven waar wel en/ of niet van de paden afgegaan mag worden; bordjes neerzetten en wellicht speciale plukroutes aanwijzen.
- Regelgeving betreffende het grootschalig plukken voor verkoop. (Dat moet verboden worden/ zijn).
- Een wettelijke regeling betreffende het (toegestaan) wildplukken voor eigen gebruik, mits er geen beschermde soorten worden geplukt.

Gewenst wetenschappelijke onderzoek

- Wanneer plantensoorten schade ondervinden van het wildplukken.
- Voedingswaarden en medicinale waarden van wilde planten; en dit koppelen aan de energetische waarden van planten.
- Hoe schadelijk/ slecht uitlaatgassen zijn voor planten.
- Hoe gezond de bodem is.
- Welke planten meer of minder giftige stoffen opnemen.
- Goede en betrouwbare basisinformatie over wilde planten.

3.2.3 - Deelvraag drie

De derde deelvraag luidt:

- **Hoe verhouden de natuurbeheerders en wildplukkers zich tot de wettelijke (flora) regelgevingen en risico's betreffende het wildplukken, indien zij daar mee bekend zijn?**

De natuurbeheerders

Natuurbeheerders bezitten kennis over de terreinen c.q. ecosystemen; waar wat voorkomt, wat nodig is om goed beheer te voeren en wat van belang is voor recreatie, oogsten en natuurbeleving. Deze informatie is voor handen, ook op juridisch gebied. Bij het uitvoeren van beleid en beheer worden de vastgestelde wetten en richtlijnen nageleefd. Alhoewel het verzamelen van planten (op andermans terreinen) officieel verboden is, wordt wildplukken gedoogd door de natuurorganisaties mits er in overeenstemming met de richtlijnen van het gebied gehandeld wordt en geen exploitatie gepleegd wordt; plukken met toestemming is toegestaan. Op eigen grond plukken ook.

Wildplukken als risico/ bedreiging

Wildplukken wordt niet als de grootste bedreiging van de natuur gezien. De landbouw is bijvoorbeeld een grotere bedreiging. Wat aanstootgevend wordt geacht is dat veel soorten, maar ook hele ecosystemen onder druk staan. Grootschalig en georganiseerd wildplukken c.q. grondstoffen uit een gebied halen wordt als een groot risico/ bedreiging gezien.

Over de groeiende wildplukhype maken een aantal leden van de KNNV zich zorgen:

- In veel boeken over dit onderwerp staat niets of weinig over de *Flora- en faunawet*, over beschermde en/of Rode Lijst- soorten en over restricties bij het plukken of verzamelen in natuurgebieden: van veel soorten die genoemd worden wordt niet beseft dat deze op de Rode-Lijst staan. In de recepten worden de soorten soms ook niet gespecificeerd (....Pluk 20 wilde viooltjes.....), waardoor "gewone" en Rode-Lijst-soorten over één kam worden geschoren.
- Hun fundamentele kritiek richt zich op het feit dat een ecosysteem meer is dan een verzameling losse soorten planten en dieren, waar je zonder probleem het eetbare wel uit kan oogsten. Bij natuurbescherming gaat het niet om losse soorten maar om bescherming van levensgemeenschappen als geheel; van het vergroten van de hoeveelheid natuur en het belang van verbindingen tussen natuurgebieden, omdat te kleine populaties niet levensvatbaar zijn. Wildplukken daarentegen zou kunnen leiden tot het verder verkleinen van populaties.
- Zeker zo belangrijk is dat de natuur volgens de Flora & Faunawet een 'intrinsieke waarde' heeft d.w.z. dat zij uit zichzelf recht van bestaan heeft.

- Het wildplukken nodigt uit tot het verstoren van rustgebieden en broedgebieden indien niet aan de gebieds-regels gehouden wordt.

Wetten/ richtlijnen

Tijdens de interviews met natuurbeheerders zijn enkele wetten naar voren gekomen die gelden in beherende natuurgebieden en/of betreffende het verzamelen van planten: De Flora- en faunawet, Wetboek van Strafrecht: Artikel 461, en de Rode lijst soorten. Deze zullen hieronder (in het kort) weergegeven worden om meer duidelijkheid te verschaffen over welke regelingen er in acht genomen dienen te worden bij het wildplukken.

Flora- en faunawet

Met de flora- en faunawet worden dier- en plantsoorten die in het wild voorkomen beschermd. Alles wat schadelijk is voor beschermde soorten, is niet toegestaan. Deze wet geldt voor iedereen in Nederland.

In artikel twee van de Flora- en faunawet is de zorgplicht opgenomen. Op basis van de rode lijsten dienen eigenaars en/of natuurbeheerders regels op te stellen. Deze regels zorgen ervoor dat het plukken met recht wordt nagelaten of verricht, om te voorkomen dat nadelige gevolgen voor flora en fauna wordt veroorzaakt. Op grond van deze zorgplicht kunnen beheerders het plukken op hun terreinen verbieden. In de Flora- en faunawet wordt de natuur tevens een intrinsieke waarde toegekend; de natuur is er niet alleen voor de mens, maar ook voor de flora en fauna.

Wetboek van Strafrecht: Artikel 461

Hij die, zonder daartoe gerechtigd te zijn, zich op eens anders grond waarvan de toegang op een voor hem blijkbare wijze door de rechthebbende is verboden, bevindt of daar vee laat lopen, wordt gestraft met geldboete van de eerste categorie.

Rode lijst soorten

Het doel van de Rode Lijst is het identificeren van bedreigde soorten. Bij het beleid en beheer wordt dan extra aandacht gevraagd om de achteruitgang van deze soorten te stoppen. Het is een internationaal (erkend) instrument om de voortgang bij de natuur- en soortbescherming te toetsen en soortgroepen onder elkaar te vergelijken. Deze Rode lijst geeft niet direct wettelijke bescherming, zoals dat wel het geval is bij de Flora- en faunawet, maar wettelijk is wel vastgelegd dat de overheid zich inzet voor de bescherming van deze soorten. Van provincies, gemeentes en terreinbeherende organisaties wordt verwacht dat zij bij beleid en beheer rekening houden met deze rode lijst.

De wildplukkers

Wildplukkers trekken zich zeer het lot van de natuur aan en hebben als uitgangspunt natuurbeleving, natuurwaardering en het met respect handelen naar de natuur toe. Wanneer men de natuur leert waarderen, vergroot dit het draagvlak voor natuurbehoud. De wetten worden gerespecteerd, alhoewel de wildplukkers het niet eens zijn met het gegeven dat het wildplukken officieel niet is toegestaan. Sommige wetten/ regelingen zouden afhankelijk van de situatie genuanceerd moeten worden (i.e. in sommige gebieden komen soorten algemener voor dan in andere). Ook heerst er wat onduidelijkheden onder de wildplukkers betreffende welke wetten en/of regelgevingen er precies van kracht zijn en waar deze te vinden zijn. Een gewilde (Rode-lijst) soort die algemeen op een plek voorkomt zou de gemiddelde wildplukker er ook niet van weerhouden om het te proeven. Naar voren komen dat *de wildplukkers meer de 'richtlijnen van het wildplukken' in acht nemen dan de geldende regelgeving en wetten*. Het uitbuiten van de natuur is een ander verhaal; dat wordt niet bewust gedaan.

Wildplukken als risico/bedreiging:

In de beleving van wildplukkers wordt de natuur meer beschadigd door de grootschalige landbouw en door de vervuiling dan door het plukken. Het wildplukken wordt niet gezien als een bedreiging voor de natuur en gaat ook niet uit de hand lopen; het is niet over-exploitatief en hoeft niet tegengegaan te worden als mensen het met verstand doen. Het feit dat een groot deel van de bevolking van Nederland niets (meer) met de natuur heeft, wordt als een grotere bedreiging voor de natuur gezien dan het wildplukken zelf.

Wildplukken zou in het algemeen de natuur onder druk kunnen zetten, komt uit verscheidene gesprekken naar voren. Bijvoorbeeld als restaurants zich gaan bemoeien met de wildpluk-hype en mensen in grote hoeveelheden gaan plukken en grondstoffen weg halen. Zo blijft er niets meer over (en concurreert men onder andere met de dieren). Het wildplukken nodigt ook uit tot het platstampen en wegtrekken van (andere) planten, wat wellicht een grotere bedreiging vormt bij het verzamelen van planten dan het wildplukken zelf.

Uit één van de gesprekken kwam naar voren dat de nieuwe generaties wildplukkers relatief wat agressiever zijn betreffende het wildplukken; ze plukken meer dan nodig is en gaan haastig te werk waardoor er minder overwogen wordt gehandeld. Uit dit gesprek kwam ook naar voren dat de wildplukkers ingedeeld kunnen worden in twee groepen: onder andere de wildplukkers die met respect handelen en kleinschalig plukken (de meerderheid) en wildplukkers die veel plukken, weinig rekening houden met de natuur en overlast bezorgen aan anderen (een minderheid/ kleine groep).

Alhoewel er bedreigingen op te noemen zijn wordt het plukken van planten uit het wild meer als een aanwinst voor de natuur gezien, in termen van betrokkenheid bij de natuur ter bevordering van het natuurbehoud en het vergroten van het draagvlak ervoor.

Wetten/ richtlijnen

Tijdens de interviews zijn enkele wetten naar voren gekomen die gelden in natuurgebieden en/of betreffende het verzamelen van planten: Wetboek van Strafrecht: Artikel 314, De Algemene Plaatselijke Verordening, de Rode lijst soorten. Ook zullen hieronder de richtlijnen van het wildplukken aan bod komen.

Wetboek van Strafrecht: Artikel 314

1 - Hij die, zonder geweld of bedreiging met geweld tegen personen, geheel of ten dele aan een ander toebehorende klei, bagger, ongesneden veen, zand, aarde, grind, puin, mestspeciën, zoden, plaggen, heide, helm, wier, riet, biezen, mos, onbewerkt en niet vervoerd hak- of sprokkelhout, ongeplukte of afgevallen boomvruchten of bladeren, te veld staand gras of te veld staande of na de oogst achtergebleven veldvruchten wegneemt, met het oogmerk om zich die voorwerpen wederrechtelijk toe te eigenen, wordt, als schuldig aan stroperij, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een maand of geldboete van de tweede categorie.

2 - Indien tijdens het plegen van het misdrijf nog geen twee jaren zijn verlopen sedert een vroegere veroordeling van de schuldige wegens gelijk misdrijf onherroepelijk is geworden, wordt hij gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee maanden of geldboete van de tweede categorie.

Algemene Plaatselijke Verordening (APV)

De APV is een wetgevende regeling op gemeentelijk niveau. Zij geldt voor iedereen binnen de gemeente, en heeft vaak tot doel de gemeente netjes en leefbaar te houden voor iedereen. Met een APV kan het plukverbod expliciet geregeld worden.

Rode lijst soorten

De rode lijst soorten zijn veelal bekend onder de wildplukkers, hoewel hier niet altijd strikt naar gehandeld wordt. Bij het wildplukken worden de richtlijnen meer in acht genomen dan de geldende regels/ wetten.

Richtlijnen van het wildplukken (voor de wildplukkers; bron [Boskoi])

- Wees vriendelijk: vraag om toestemming als het onduidelijk is wie de eigenaar is van het terrein.
- Wees gul: hoeveel heb je nodig? Neem alleen kleine hoeveelheden mee en laat de rest intact.
- Wees alert: pas op voor chemische zooi en trap niet onnodige planten omver tijdens het verzamelen
- Wees voorzichtig: zet geen zeldzame of beschermde plantsoorten op de kaart
- Niet meer dan een champignonbakje vol meenemen

Hoofdstuk 4 – Conclusie

Aan de hand van de geformuleerde resultaten wordt in dit hoofdstuk de centrale vraagstelling beantwoord over welke voor- en nadelen cq. risico's de wildplukkers en natuurbeheerders zien als gevolg van de toenemende populariteit van het wildplukken in Nederland.

De voor- en nadelen van het wildplukken in de ogen van de natuurbeheerders/wildplukkers

De voordelen in de ogen van de natuurbeheerder

Als voordeel van het wildplukken zien de natuurbeheerders dat een groei in populariteit hiervan de belangstelling voor de natuur vergroot; het kan mensen stimuleren om de natuur in te gaan en bijdragen aan meer bewustwording over de Nederlandse natuur.

Voordelen in de ogen van de wildplukker

In de ogen van de wildplukkers zal door de groeiende populariteit meer belangstelling voor de natuur ontstaan: het wildplukken stimuleert de natuurbeleving, verlaagt de drempel tussen mens en natuur en zal tevens de interesse in plantaardige geneesmiddelen vergroten. Een toename van het plukken en gebruiken van planten zal wellicht ook leiden tot een versoepeling van regelgeving omtrent het betreden van natuurgebieden en het verzamelen van eetbare planten. Ook zal er meer vraag zijn naar kennis en educatie betreffende eetbare wilde planten, wat voor de professionele wildplukkers het perspectief op betaald werk verbetert.

De nadelen cq. risico's in de ogen van de natuurbeheerder

Uit de huidige ervaringen, visies en kennis behoeften van de Nederlandse natuurbeheerders valt op te maken dat zij de groeiende populariteit van het wildplukken zien als een potentieel gevaar voor de Nederlandse natuur. Ervaren wordt dat het wildplukken wel degelijk druk uitoefent op de natuur, en dat de druk zal toenemen naarmate de populariteit toeneemt. Boeken en apps die uitnodigen tot het verzamelen van planten en waarin maar weinig tot geen aandacht wordt besteed aan de rode lijst soorten en regelgeving, verhogen de risico's van schade en kansen op verdwijning van soorten. Vanwege de toename van meer wildplukactiviteiten zal er meer toezicht gehouden moeten worden in de natuurgebieden.

De nadelen cq. risico's in de ogen van de wildplukker

Over het algemeen maken de wildplukkers zich weinig zorgen over de nadelige gevolgen van het wildplukken en de groeiende populariteit ervan. Het wildplukken zal alleen nadelige gevolgen met zich meebrengen wanneer men zich niet aan de richtlijnen houdt en wanneer er commerciële doeleinden bij komen kijken.

Naast de groeiende populariteit wordt ervaren dat de nieuwe generatie wildplukkers wat haastiger en agressiever zijn en meer geneigd zijn tot exploitatie voor eigen gebruik; zij verpesten het als het ware voor anderen die wel bewust en met respect plukken. De eventuele (geringe) schade die de natuur oploopt door het wildplukken valt te overzien volgens de wildplukkers; daartegenover staan vele voordelen.

Hoofdstuk 5 – Discussie

In dit hoofdstuk zullen de opmerkelijkste bevindingen besproken worden. De resultaten van dit onderzoek worden waar mogelijk vergeleken met andere publicaties over dit onderwerp. Ook zal besproken worden wat er eventueel is misgelopen en/of anders kon gedurende dit onderzoek.

De definitie van wildplukken en van professioneel wildplukken

Gedurende het onderzoek kwam naar voren dat de definitie van ‘wildplukken’ duidelijker afgebakend moest worden. In de definitie zitten namelijk twee aspecten: het plukken van planten die ‘in het wild’ groeien, dus niet gekweekt zijn en/of het plukken van planten zonder toestemming van de eigenaar. ‘Wild’ betekend in deze context ongecontroleerd: ‘het plukken van ongecontroleerde cq. in het wild groeiende planten’ of ‘het ongecontroleerd cq. zonder toestemming plukken door mensen’. In dit onderzoek wordt expliciet het plukken, verzamelen en eten van ongekultiveerde planten bedoeld.

In Nederland zijn er geen richtlijnen of normeringswaarden opgesteld voor de titel ‘professionele wildplukker’. Het staat niet vast wanneer men zich deze titel kan toe-eigenen. Met ‘professioneel’ kan worden bedoeld het verdienen van inkomsten met het beroep en/of het hebben van expertise in een vakgebied cq. vakbekwaam zijn met als bewijslast een certificaat. In Nederland is een professionele wildplukker iemand die er inkomsten mee verdient, aangezien er (nog) geen wildpluk-certificaat te behalen valt. In verschillende andere Europese landen is professioneel wildplukken onderdeel van de ecosysteem-valorisatie en/of van de nationale cultuur [Schulp et al., 2014]; Een voorbeeld is de pluk van bosbessen in Scandinavië [Foster en Blumenthal, 2012].

Afbakening

In dit onderzoek is niet specifiek ingegaan op welke soorten er geplukt worden door de wildplukkers en welke soorten er bedreigd zijn. Met dit onderzoek zijn alleen de ervaringen, visies en kennisbehoeften betreffende het wildplukken gesignaleerd. Vanwege de beperkte schaal van dit onderzoek kunnen de verschillen in visies alleen worden gesignaleerd, voor het (kwantitatief) documenteren hiervan zou een groter (vervolg)onderzoek nodig zijn.

De enquête en interviews

Na een aantal interviews en enquêtes te hebben afgenomen bleken sommige punten of vragen genuanceerder te moeten worden bekeken en/of overbodig te zijn. Ook waren sommige vragen/ stellingen niet goed geformuleerd; bij sommige vragen/ stellingen is achteraf wat bijgeschreven om de juiste informatie te verkrijgen. Voorafgaande aan de interviews was een lijst met contactpersonen opgesteld voor benadering. Gedurende het onderzoek is deze echter minder lang geworden doordat er geen afspraak gemaakt kon worden met de desbetreffende personen en/of natuurbeherende organisaties; niet alle natuurbeherende organisaties en wildplukkers in Nederland zijn benaderd voor de enquête en het interview.

Door middel van de enquête zijn voornamelijk wildplukkers via Facebook benaderd. De wildplukkers die geen gebruik maken van social media en/of niet lid zijn van wildpluk-groepen zijn niet meegenomen in dit onderzoek. Van de respondenten is geen duidelijk overzicht verkregen in hoeverre zij daadwerkelijk betrokken zijn bij het wildplukken. Ook is het onduidelijk hoeveel procent van de Nederlandse bevolking participeert aan het wildplukken.

De enquête werd als eerste uitgezet via de social media op Facebook, in de groep 'Eetbare Wilde Planten'. Uit de respons kwam naar voren dat er ook natuurbeheerders en 'niet-wildplukkers' lid zijn en de enquête hadden ingevuld. Alhoewel het om een gering aantal ging, is er vervolgens besloten om de enquête ook te verspreiden onder de geïnterviewden. Door twee enquêtes te maken -voor elke doelgroep één- en deze gescheiden van elkaar te houden, zijn alsnog de standpunten van de wildplukkers en natuurbeheerders apart verkregen.

Uit de gehouden interviewgesprekken en resultaten kwam naar voren dat de natuurbeheerders anders tegen het wildplukken aankijken ('met een andere bril op') dan de wildplukkers. Hun uitgangspunt is het beschermen en de instandhouding van de natuur, o.a. door te handelen in overeenstemming met de richtlijnen en regelgeving. Binnen dat uitgangspunt heeft het 'beleven' en 'benutten' van de natuur een plaats. De wildplukkers daarentegen hebben natuurbeleving als uitgangspunt en naleven voornamelijk de richtlijnen van het wildplukken. Het respect hebben voor de natuur komt hierbij meer naar voren dan het beschermen van soorten. Door natuurbeleving wordt de natuurwaardering vergroot en op den duur wordt de natuur hierdoor beter beschermd. Deze bevinding komt overeen met de gestelde hypothese eerder in dit verslag.

Literatuur over de effecten van wildplukken

Degelijk wetenschappelijke onderzoek naar de invloeden/ effecten van het wildplukken op de instandhouding en bescherming van de natuur ontbreekt in Nederland. Tijdens de literatuurstudie is hier niets over gevonden voor Nederland. Dit wordt waarschijnlijk mede veroorzaakt door het gegeven dat een aanzienlijk deel van het verzamelen van wilde planten/ voedsel wordt gedaan voor thuisconsumptie of informele marketing; statistieken over de hoeveelheden van de in het wild verzamelde voedsel bestaan nauwelijks en literatuur betreffende de kwantificatie van het verzamelde wilde eten is schaars en verspreid. Voor geheel Europa is er wel een schatting gemaakt van hoeveel procent van de Europese bevolking er in het wild voedsel verzameld: deze ligt op 14 % [Schulp et al., 2014]

Het wildplukken lijkt de drempel tussen mens en natuur te verlagen en de band met de natuur te herstellen en vergroten. Volgens vele wildplukkers draagt het wildplukken ook bij aan het beschermen van de natuur. Te bediscussiëren valt of de groeiende betrokkenheid van bevolkingsgroepen cq. wildplukkers daadwerkelijk bijdraagt aan het beschermen van de natuur en/ of in overeen stemming is met de beheerdoelen van natuurbeherende organisaties, degene die de terreinen beheren en de uitdrukkelijke opdracht hebben de natuurgebieden in Nederland te beschermen. Met het wildplukken wordt de natuurbeleving gestimuleerd. Anderzijds wordt ook

beweerd dat het meer druk op de natuur uitoefent; men betreedt specifieke/ kwetsbare gebieden, zoekt specifieke eetbare/ medicinale soorten en neemt grondstoffen mee uit de gebieden. Mensen die niets met de natuur te maken hebben en die geen planten verzamelen uit het wild, lijken daarentegen relatief minder druk uit te oefenen op de natuur.

Volgens de wildplukkers en natuurbeheerders moet het wildplukken niet uitlopen op exploitatie; het moet een beleevingsaspect blijven. Met het promoten van wildpluk-activiteiten wordt de natuurbeleving gestimuleerd, maar tegelijkertijd worden de kansen van overexploitatie ook groter als meer mensen het gaan doen en bijvoorbeeld de media en restaurants zich ermee gaan bemoeien. Een knowlegde gap over het voorgaande is: *Hoe kan bij het promoten van wildpluk-activiteiten het wildpluk-gedrag ingeschat en/ of gestuurd worden (om o.a. schade/ overexploitatie te voorkomen)?*

Hoe het wildplukken bijdraagt aan het beschermen van de natuur is niet duidelijk naar voren gekomen tijdens dit onderzoek. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat er in Nederland nog geen wetenschappelijk onderzoek naar de effecten van het wildplukken is verricht; hierover wordt (van beide kanten) alleen gespeculeerd. Uit één van de gesprekken kwam bijvoorbeeld naar voren dat het wildplukken *mogelijk* indirect een bijdrage levert aan natuurbescherming: door het vergroten van de betrokkenheid van mensen, wordt eveneens het sociale, maatschappelijke en natuurlijke draagvlak vergroot.

Wildplukkers Gilde Nederland

Met het steeds populairder worden van het wildplukken in Nederland, neigt het wildplukken steeds meer structuur te krijgen en een organisatievorm aan te nemen. In vervolg op de Nationale Wildpluk Conventie van 2014 zijn bijvoorbeeld, tijdens een tweetal bijeenkomsten voor wildplukgidsen in Mei/Juni/ 2015, ideeën uitgewisseld over de 2^e Nationale Wildpluk Conventie. Ook is er geopperd om een 'Wildplukkers Gilde Nederland' op te richten; een gilde bedoeld voor de wildpluk-gidsen in Nederland, met als doel:

- Ervaringen (en netwerken) uitwisselen
- Kennisontwikkeling, trainingen verzorgen en de kwaliteit van het ambacht hoog houden

Het gilde wil zich hierbij sterk gaan maken voor een zorgvuldige omgang met de natuur (natuurbescherming/ natuurbehoud), het verhogen van het kennisniveau inzake eetbare planten (o.a. voedselveiligheid en voedselbewustzijn) en om inspiratie op te doen van elkaar. Tijdens de tweede Nationale Wildpluk Conventie (september 2015) zal de geboorte van dit nieuwe gilde aangekondigd worden. Door het IEZ werd hierbij opgemerkt dat Nederland al een aantal jaren een Herboristengilde kent (www.herboristengilde.nl), dat wel opleidingseisen heeft geformuleerd en ook voorziet in getrainde gidsen voor wildplukwandelingen. Ook in België voorziet de beroepsgroep van herboristen in deze kwalificaties.

Het wildplukken in Nederland en Europa

Tijdens de opzet van het onderzoek is geen literatuurstudie verricht naar het wildplukken in andere Europese landen. Pas later in het onderzoek is dit wel verricht na aansporing door één van de beoordelaars en een kennismakingsgesprek met Nynke Schulp, een onderzoeker die onlangs studies heeft verricht (gepubliceerd in 2014) naar het wildplukken als ecosysteemdienst en het plukken en verzamelen van wild voedsel (dieren, paddenstoelen en planten) in Europa. Deze zijn niet meegenomen in de inleiding, resultaten en conclusie omdat dit onderzoek voornamelijk focust op meningen over wildplukken in Nederland en niet op de visies van andere landen.

In diverse Europese landen zijn er wel studies verricht naar de populariteit van het wildplukken. Etnobotanisch-antropologische studies documenteren bijvoorbeeld welke soorten hoe en voor welke doeleinden worden gebruikt; etnobotanisch-sociologische studies kijken meer naar de omstandigheden van het gebruik.

Uit deze studies komt naar voren dat het verzamelen van wild voedsel/ planten wordt beïnvloed door inkomen, leeftijd, geslacht, de mogelijkheden om te kunnen wildplukken en culturele factoren. Ook het verkrijgen van toegang tot natuurgebieden en de bijbehorende regelgeving over de flora en fauna heeft invloed op het gedrag van mensen. Geconstateerd is dat er vaak minder verzameld wordt in regio's met strengere toegangsregels dan in gebieden waar de regels minder streng zijn of niet afgedwongen worden [Schulp et al., 2014; Pardo-de-Santayana et al, 2005; Turtiainen en Nuutinen, 2011]. In Nederland is de toegang tot gebieden best strikt geregeld. Ook zijn de rechten omtrent het plukken vrij streng (het wildplukken is formeel verboden). Dit wordt door Nynke als een mogelijke factor gezien voor de vervreemding van het wildplukken in de Nederlandse cultuur.

Het verzamelen van wilde planten is vaak ook armoede gerelateerd. Het gebruik van wilde planten wordt geassocieerd met tijden van schaarste [Pardo-de-Santayana et al., 2007] en komt vaker voor bij mensen met een laag inkomen [Pouta et al., 2006] of in regio's met een relatief lager inkomen [Łuczaj en Wojciech , 2007].

In vele delen van Europa (waaronder Spanje, Italië en Polen) neemt het verzamelen van wilde planten af. Tevens neemt de kennis over wilde planten onder de bevolking af [González et al, 2011;. Hadjichambis et al, 2008;. Łuczaj , 2010;. Pardo-de-Santayana et al, 2007; Seeland en Staniszewski, 2007]. Gesuggereerd wordt dat het verzamelen van wilde planten zal verdwijnen als gevolg van de vergrijzing van de bevolking en de toenemende verstedelijking.

Anderzijds wordt een toenemende belangstelling voor het verzamelen van wilde planten/ voedsel gezien in andere regio's. Dit heeft vooral culturele motieven. Wilde planten verzamelen en consumeren zijn manieren voor mensen om de relatie met de directe omgeving uit te drukken en wordt gezien als een deel van de identiteit van mensen [Schulp et al., 2014]. Verondersteld wordt dat de vraag naar wilde planten verhoogd wordt als een antwoord op de toenemende industrialisatie en globalisering [Fresco, 2012; Łuczaj et al, 2012;. Menendez-Baceta et al, 2012;. Pardo-de-Santayana et al. , 2005; Seeland en Staniszewski, 2007].

Onder de geïnterviewde wildplukkers waren de meningen verdeeld over of de wildplukhype zal afnemen of zal toenemen, maar velen waren van mening dat de

trend nog een tijd aanhoudt in Nederland, niet wetend hoelang de hype precies zou voortduren.

Tot slot worden wilde planten in vele Europese landen (waaronder Griekenland, Poland, Frankrijk en Italië) gezien als een 'common good'; het verzamelen van wilde planten voor consumptie en medicinale doeleinden is er veelal gebruikelijk en in tegenstelling tot Nederland meer verankerd in de keuken. In landen waar de traditionele keuken grotendeels gebaseerd is op landbouwproducten (onder andere in Nederland, Denemarken, Hongarije) is het belang van wilde planten in de traditionele gerechten laag [Domine et al., 2000].

Hoofdstuk 6 – Aanbevelingen

Gedurende het onderzoek zijn er een aantal ideeën en voorstellen naar voren gekomen. In dit hoofdstuk zullen suggesties worden gedaan voor eventuele vervolgonderzoeken en er worden enkele aanbevelingen gegeven voor zowel de wildplukkers als natuurbeheerders.

6.1 - Vervolgonderzoeken

- Omdat dit onderzoek slechts een verkennend karakter had zou een vervolgstudie met de Delphi methode toegepast in meerdere rondes de standpunten verder kunnen verduidelijken en voorstellen voor (al dan niet wettelijk vastgelegde) handelingsrichtlijnen kunnen ontwikkelen die door alle betrokken partijen worden ondersteund;
- Een vervolgonderzoek zou ook in kaart kunnen brengen hoe groot de belangstelling voor en de participatie is aan het wildplukken in Nederland in kwantitatieve zin, en hoe dit als ecosysteemdienst gewaardeerd kan worden naast andere ecosysteemdiensten;
- Aanbevolen wordt om een onderzoek (in elk geval een pilotstudie) op te zetten naar de effecten van het wildplukken op de successie cq. soortensamenstelling van de flora, met name langs de plukroutes waar commerciële excursies plaatsvinden of "foodwalks" zijn uitgezet. Dergelijke onderzoeken naar de effecten van het wildplukken zijn nog niet verricht in Nederland. Voor een dergelijke pilotstudie is een voorstel geschreven [zie bijlage 5].

6.2 - Organisatorisch

Aan de wildplukkers en -gidsen wordt aanbevolen om strategische allianties te vormen tussen wildplukgidsen en natuurbeheerders en/of vergelijkbare groepen zoals het herboristengilde, en de permacultuur en foodforest organisaties. Al deze groepen houden zich nu bezig met (het geven van workshops en wandelingen betreffende) kruiden, wilde planten en/of eetbare gewassen en er worden al dan niet erkende opleidingen aangeboden over de desbetreffende onderwerpen. Een dergelijk gilde/kwaliteitsinstituut en/of opleiding bestaat (nog) niet voor het wildplukken, maar lijkt wel in oprichting te zijn (zie Hoofdstuk 5 - Discussie). De vraag dient zich dan aan naar de toelatings- of opleidingseis die zo een gilde/ kwaliteitsinstituut stelt, welke kennis/ervaring en door wie/hoe dat wordt gecontroleerd. Juist hiervoor lijkt een alliantie met bovengenoemde organisaties belangrijk. Het IEZ heeft veel ervaring met dergelijk onderwijs en zou eventueel gevraagd kunnen worden hierin te bemiddelen en de nodige contacten te leggen tussen organisaties en onderwijsinstellingen.

Een alliantie tussen de wildplukkers en natuurbeheerders zou gevormd kunnen worden met betrekking tot bijvoorbeeld het bestrijden van invasieve exoten (planten). Zo blijken sommige exoten die de inheemse soorten te verdringen heel goed eetbaar te zijn.

Natuurbeherende organisaties zouden de wetten/ regelgevingen overzichtelijker en toegankelijker kunnen maken voor een ieder, vooral voor degene die de wildplukwandelingen en excursies begeleiden. Er bestaat ook onder wildplukgidsen hierover nog onduidelijkheid. Bij kwetsbare natuurgebieden die wellicht niet direct als zodanig (h)erkend worden zou een bord met een teken: hier is het verboden iets mee te nemen (antiwildplukbord) geplaatst kunnen worden. Ook andersom: een duidelijk "hier mag je wel plukken" bord.

Wildplukkers kijken naar het wildplukken met oog op natuurbeleving, terwijl natuurbeheerders juist natuurbescherming in acht nemen. Door in elkaars schoenen te gaan staan en elkaar tegemoet proberen te komen zou een samenwerkingsverband kunnen ontstaan waarbij men gestimuleerd wordt om het wilde natuur in te trekken en/maar tevens oog heeft op hoe de natuur in Nederland beschermd en in stand gehouden wordt en dient te worden.

6.3 – Consumptie van (semi-)gecultiveerde wilde plantensoorten

Het wildplukken lijkt anno nu op allerlei gebieden (social media, magazines, boeken, excursies, workshops etc.) aangewakkerd te worden, en voorlopig nog aan te houden en aan populariteit te winnen. Het IEZ is partner in een groot Europees project dat beoogt de consumptie van wilde planten te bevorderen, om reden van gezondheid (wilde planten hebben een lage caloriewaarde en een hoge nutriëntendichtheid [Di Noia; Wijn, 2004]) en culinaire culturele verbreding. Hierbinnen is ook veel aandacht voor teelt van met name de kwetsbare soorten wilde voedingsplanten. Voor Nederland, waar een hoge bevolkingsdichtheid samengaat met een in hoofdzaak agrarisch landschap met weinig vrije natuur, is het telen van wilde planten, mogelijk in combinatie met zelfplukkende bezoekers, op terreinen van innovatieve agrariërs, een bijzonder interessante optie die verder uitgewerkt dient te worden.

Hoofdstuk 7 – Referenties

- Anoniem (2006). Fytotherapie; praktische kruiden- en plantengids, De Driehoek
- Baas, B. (2014). Wildplukken razend populair maar eigenlijk verboden, geraadpleegd op 8-03-'15 via <http://www.trouw.nl/tr/nl/4332/Groen/article/detail/3744877/2014/09/09/Wildplukken-is-razend-populair-maar-eigenlijk-verboden.dhtml>
- Boskoi, geraadpleegd op 16-04-'15 via <http://www.boskoi.org>
- Delbecq, A.L., van de Ven, A.H., Gustafson, D.H. (1975). Group Techniques for Program planning; A Guide to Nominal Group and Delphi Processes, Scott, Foresman and Company, Illinois.
- Di Noia, J. (2014). Defining Powerhouse Fruits and Vegetables: A Nutrient Density Approach. Preventing Chronic Diseases ;11:130390.
- Dominé, A., Römer, J., Ditter, M. (2000). Culinaria Europese specialiteiten. Könemann Verlagsgesellschaft GMBH, Koln.
- Eetbare Wilde Planten, Facebook, geraadpleegd op 20-02-'15 via <https://www.facebook.com/groups/eetbare.wilde.planten/>
- Emanuelsson, U. (2009). The Rural Landscapes of Europe: How Man has Shaped European Nature. Formas.
- Fresco, L.O. (2012). Hamburgers in het paradijs. Voedsel in tijden van schaarste en overvloed (Hamburgers in paradise. Food in times of scarcity and abundance). Bert Bakker, Amsterdam
- Foster, S., Blumenthal, M. (2012). The Adulteration of Commercial Bilberry Extracts. HerbalGram; 96:64-73
- González, J.A., García-Barriuso, M., Amich, F. (2011). The consumption of wild and semi- domesticated edible plants in the Arribes del Duero (Salamanca-Zamora, Spain): an analysis of traditional knowledge. Genet. Resour. Crop. Evol. 58, 991–1006.
- Hadjichambis, A.C.H., Paraskeva-Hadjichambi, D., Della, A., Giusti, M.E., De Pasquale, C., Lenzarini, C., Censorii, E., Gonzales-Tejero, M.R., Sanchez-Rojas, C.P., Ramiro- Gutierrez, J.M. (2008). Wild and semi-domesticated food plant consumption in seven circum-Mediterranean areas. Int. J. Food Sci. Nutr. 59, 383–414.
- Kief, M (2011). De Dephi methode nader bekeken, Samenspraak Advies Nijmegen
- KNNV, Vereniging voor veldbiologie, KNNV (2015). Wildplukken met respect voor de natuur, geraadpleegd op 13-06-'15 via <http://www.knnv.nl/knnv-landelijk-bureau/nieuws/wildplukken-met-respect-voor-de-natuur>
- Łuczaj, Ł.J., Wojciech, S., (2007). Wild vascular plants gathered for consumption in the Polish countryside: a review. J. Ethnobiol. Ethnomed. 3, 17.
- Menendez-Baceta, G., Aceituno-Mata, L., Tardío, J., Reyes-García, V., Pardo-de-Santayana, M. (2012). Wild edible plants traditionally gathered in Gorbeialdea (Biscay, Basque Country). Genet. Resour. Crop. Evol. 1–1
- Pardo-de-Santayana, M., Blanco, E., Morales, R. (2005). Plants known as té in Spain: an ethno-pharmacobotanical review. J. Ethnopharmacol. 98, 1–19

- Pluk de stad, geraadpleegd op 08-04-'15 via <http://www.plukdestad.nl>
- Pouta, E., Sievänen, M.T., Neuvonen, M. (2006). Recreational wild berry picking in Finland —reflection of a rural lifestyle. Soc. Nat. Resour. 19, 285–304.
- Schulp, C.J.E. , Thuiller, W., Verburg, P.H. (2014). Wild food in Europe: A synthesis of knowledge and data of terrestrial wild food as an ecosystem service, Elsevier
- Seeland, K., Staniszewski, P. (2007). Indicators for a European cross-country state-of-the-art assessment of non-timber forest products and services. Small-scale For. 6, 411–422.
- Slikkerveer, L.J. (2000). Etnobotanische kennissystemen van Medicinale Planten in Ontwikkelingslanden: een brug met vele pijlers en bogen, Universiteit Leiden
- van Asseldonk, A.G.M (2001). Traditional and modern herbalism in The Netherlands
- van der Plas, L., van der Plas-Haarsma, M., Huitzing, L., de Nie, H. (2015). Wildplukken moet niet op exploitatie uitlopen, Bionieuws, geraadpleegd op 22-04-'15 via, <http://www.bionieuws.nl/artikel.php?id=9025&print=1>
- van Eunen, E.A. (1996). Interviewen voor markt- en opinie-onderzoek, Stenfert Kroese, 1^e druk
- van Dijk, D., Groot, N., Paalhaar, M., Ravesloot, M., Sauter, M., de Theije, L., van der Werf, J., (2005). Hoe groen is Nederland?, Wageningen UR
- van Goor, M (2014). Eerste Nationale Wildpluk Conventie groot succes, Down To Earth – Platform voor groene journalistiek, geraadpleegd op 18-02-'15 via <https://downtoearthmagazine.nl/eerste-nationale-wildpluk-conventie-groot-succes/>
- Verhoeven, N., (2011). Wat is onderzoek?: Praktijkboek methode en technieken voor het hoger onderwijs, Boom Lemma uitgevers, 4^e druk
- Wijn, M (2004). Salades van de Godin – eetbaar landschap, Heumen, 1^e druk
- Wildplukwijzer, geraadpleegd op 22-04-'15 via <http://www.wildplukwijzer.nl>

Bijlage 1 – De geïnterviewde personen

Natuurbeheerders

Kees Vermeer, beheerder Groen, gemeente Purmerend
Guus Durville, Staatsbosbeheer, Driebergen-Zeist
Theo Meeuwissen, Staatsbosbeheer, Driebergen-Zeist
Henrik de Nie, KNNV, Wageningen
Lenny Huitzing, KNNV, Wageningen

Wildplukkers

Elma Roelvink, Plukdestad, Utrecht
Michiel Bussink, Lekker Landschap, Lettele
Monique Wijn, De Godin, Groningen
Thomas van Slobbe, stichting wAarde, Beek-Ubbergen
Edwin Florès, Casa Foresta, Ressen
Gerrit-Jan van Herwaarden, Lekker Landschap, De Bilt
Marlies Engel, De Polderkol, Lelystad

Bijlage 2a – Brief met verzoek interview

Beek, April 2015.

Geachte mevrouw, heer,

Graag willen wij u vragen of u mee wilt werken aan een afstudeeronderzoek over het wildplukken. Het onderzoek gaat onder meer om de kijk en visie op het wildplukken bij zowel de wildplukkers als de landeigenaren c.q. natuurbeheerders.

Hiervoor zouden we graag uw gedachten, meningen en ervaringen over/met dit onderwerp horen. Daarnaast horen we graag welke kennisbehoeften er bij de diverse stakeholders bestaan.

Visies op het wildplukken

Traditioneel gebruik van wilde planten als voedingsmiddel is in de loop van de 20^e eeuw in Nederland verdwenen, echter is er recentelijk sprake van een opleving van de belangstelling voor de oogst en het gebruik van wilde (eetbare) planten, met name in stedelijke gebieden. Het gebruik van planten uit het wild lijkt niet alleen onze relatie met de natuur te versterken, maar lijkt ook welzijn en gezondheid te kunnen bevorderen.

Aan de andere kant wordt de flora in hun diverse ecotypes nog altijd bedreigd door verlies, degradatie en fragmentatie van natuurlijke habitat als gevolg van het menselijke handelen; iets waar natuurbeheerders een stokje voor proberen te steken. Het wildplukken zou theoretisch de natuur kunnen beschadigen, hoewel de mensen die wildplukken zich zeer het lot van de natuur lijken aan te trekken. Waar liggen de grenzen voor het duurzaam oogsten van wilde planten en waar zijn deze regels te vinden? Welke grondhoudingen c.q. visie nemen beide partijen eigenlijk in ten opzichte van de natuur?

In het kader van dit afstudeeronderzoek worden de visies van zowel wildplukkers als landeigenaren/(natuur)organisaties bevraagd op het fenomeen wildplukken. Daarnaast inventariseren wij ervaringen en peilen wij de kennisbehoefte van de betrokken stakeholders.

Opdrachtgever

Het onderzoek wordt gedaan in opdracht van het Instituut voor Ethnobotanie en Zoöfarmacognosie (IEZ). Het IEZ is een kenniscentrum voor kruidengebruik door mens en dier, zowel het spontaan gebruik alsook wanneer het wordt toegediend met een medisch doel. Het IEZ verzorgt het bureau van de NVF (waaronder onderzoekscoördinatie) maar het IEZ heeft ook eigen onderzoeks- en onderwijsactiviteiten. Zie <http://www.ethnobotany.nl/iezpublications1.htm>.

Pas geleden is het IEZ begonnen met het zelf telen van kruiden en wil hiervan onder andere (aromatische) kruiden producten gaan maken.

Onderzoeker en opleiding

Het onderzoek wordt uitgevoerd door mijzelf, Hung Nguyen, en begeleid door Tedje Van Asseldonk (fytotherapie/ ethnobotanie) en Roos van Maanen (Afstudeerdocente), voor het afronden van mijn opleiding in Toegepaste Biologie, specialisatie Natuur / Ecologie bij CAH Vilentum te Almere, Hogeschool voor Beroepsonderwijs.

Het onderzoek

Het onderzoek bestaat uit het houden van semigestructureerde interviews met wildplukkers c.q. verzamelaars van kruiden, en (beheerders van) natuurorganisaties. U geeft antwoord op enkele specifieke vragen en het interview duurt ongeveer tussen de veertig en zestig minuten.

Het interview heeft als hoofdvraag wat u van het verzamelen van planten uit het wild vindt, uw ervaringen daarbij, wat u daarbij van belang acht en uw kennisbehoefte met betrekking tot het wildplukken, eventueel aangevuld door een paar "restvragen".

Het verslag over het onderzoek zal in eerste instantie alleen worden voorgelegd aan de opleiding Toegepaste Biologie, als onderdeel van de beoordeling van mijn bachelor scriptie, en aan het IEZ. Mocht er later een publicatie uit voortkomen dan zullen wij eerst uw toestemming vragen als het daarbij ook gaat om een passage die over uw organisatie gaat.

Het verslag van de interviews zal u weer voorgelegd worden, waarna u hier op kunt reageren als u dit wilt. Deze reacties kunnen weer meegenomen worden in het eindresultaat.

Mocht u niet kunnen meewerken aan het onderzoek en of als u nog vragen heeft c.q. meer informatie wilt dan kunt u contact opnemen met:

Hung Nguyen

e-mail: hungriie@hotmail.com

Tel: 06- 5 33 44 517.

of met het IEZ (Tedje van Asseldonk) op 06-53593509 (info@ethnobotany.nl).

Wij hopen dat u meedoet met het onderzoek en willen u bij voorbaat hartelijk hiervoor bedanken.

We waarderen uw bijdrage zeer en verwachten dat dit onderzoek positief zal bijdragen aan een beter begrip van het fenomeen wildplukken.

Met vriendelijke groet,

Hung Nguyen

4de jaar student

Opleiding Toepaste Biologie

CAH Vilentum Almere

Bijlage 2b – Interview (vragenlijst) voor de wildplukkers

Vragenlijstje voor de wildplukkers; over het wildplukken

Hung Nguyen , student Toegepaste Biologie, *CAH Vilentum, te Almere*

Vragen over uw ervaringen met betrekking tot het wildplukken

Om te beginnen zou ik graag wat meer willen weten over u en uw dagelijkse bezigheden met betrekking tot de natuur.

- Wat doet u voor werk?
- Hoe bent u bij het wildplukken betrokken geraakt?
- Hoelang bent u al hiermee bezig?
- Waar heeft u uw kennis vandaan? En hoe deelt u uw kennis met anderen?
- Zijn er in uw naaste omgeving ook mensen die wildplukken en/of bezig zijn met de natuur?
- En wat doet u met de gewonnen grondstoffen? Met welk doel/ (eten, medicijnen, ander gebruik?)

Het IEZ houdt zich sinds 1996 qua onderzoek bezig met de relatie tussen mensen en planten in hun omgeving. De laatste jaren zien wij een enorme groei in populariteit wat betreft het actief wildplukken in de natuur .

- Heeft u die ervaring ook?
- Bent u bekend met de gezondheidsrisico's (bijvoorbeeld vergiftigingen) bij het wildplukken, heeft u hiervan voorbeelden meegemaakt?

Natuurgebieden in Nederland zijn vrijwel altijd in beheer en eigendom van grote natuurorganisaties.

- Heeft u zelf weleens contact opgezocht met de grondeigenaren betreft het wildplukken (bijv. om toestemming te vragen voor het wildplukken)?
- Zijn er wetten betreffende het wildplukken van planten en bent u hier bekend mee?

Vragen over uw visies met betrekking tot het wildplukken

- Waarom is het wildplukken volgens u zo populair?
- Hoeveel procent van de Nederlandse bevolking wint grondstoffen/ kruiden uit de natuur denkt u ?
- Wat is 'wildplukken' volgens u?
- Wat is eigenlijk uw motivatie om kruiden te gaan verzamelen in de natuur?
- Ziet u het wildplukken meer als een hobby, of doet u het om commerciële redenen?

- Wat doet u met de gewonnen grondstoffen? Met welk doel/ (eten, medicijnen, ander gebruik?)
- Vindt u dat meer mensen zich hiermee bezig zouden moeten houden? Waarom wel/niet?
- Zou u het een goed idee vinden als wilde planten ook een plek krijgen in winkels, (super)markten en worden geteeld/ verkocht door boeren?

In de media (kranten/ internet) is er een tweestrijd te zien voor wat betreft het wildplukken. Aan de ene kant is het wildplukken erg populair, en aan de andere kant wordt erop attent gemaakt dat het wildplukken (op andermans terrein) echt niet kan en de natuur schaadt. Er wordt ook wel gezegd dat het wildplukken verboden is.

- Wat is uw mening hierover?
- Vindt u dat er grondstoffen gewonnen mogen worden uit natuurgebieden? En als de planten op andermans terreinen staan?
- Vindt u het hierbij noodzakelijk om toestemming van de grondeigenaar te vragen voor het wildplukken? In welke gevallen wel/niet?
- Wat zijn uw ideeën over het duurzaam winnen van planten? En welke richtlijnen komen hier bij kijken?
- Ziet u het wildplukken als een bedreiging (voor de natuur)?
- Hoe zou het massaal plukken tegen gegaan kunnen worden?
- Bent u zich bewust van de gezondheidsrisico's bij het wildplukken?
- Houdt u eventueel rekening met vervuiling? En hoe bepalen jullie of de planten zo min mogelijk vervuild zijn?
- Welke normen houden jullie aan betreft bijv. afstand tot een weg, fabrieken/ industrieterreinen?

Het doel van natuurorganisaties is het behouden en stimuleren van de natuur, en zo de natuur dichterbij 'huis' te brengen.

- Hoe denkt u dat de natuurorganisaties tegen het wildplukken aankijken?
- Zouden ze het wildplukken stimuleren of juist niet doordat er schade aan de flora en fauna wordt toegebracht?
- Heeft u hierover contact gehad met deze organisaties?

Op de sites van natuurorganisaties is vrij weinig te vinden over de 'eetbare natuur' en het wildplukken.

- Wat is hier de reden voor denkt u?
- En heeft u er weleens naar gezocht?

Ik ben weleens krantenstukjes tegengekomen waarin staat dat het wildplukken verboden is.

- Hoe denkt u hierover?
- Zijn er onder de wildplukker ook 'ongeschreven' regels?
- Komt u regelmatig met andere (wildplukkers) in contact?

- Bent u weleens in een 'nare' situatie terecht gekomen tijdens het wildplukken?
- Wat vindt u eigenlijk het leukst aan het wildplukken?

Vragen over uw kennisbehoeften met betrekking tot het wildplukken

- Wat voor regeling zou u willen zien betreft het wildplukken c.q. verzamelen van planten voor het gebruik als voedsel of medicijn?
- Waar zou er volgens u nog meer (wetenschappelijk) onderzoek naar gedaan kunnen worden met betrekking tot (het plukken van) wilde planten?

In Nederland zijn er ook giftige plantensoorten te vinden tussen de eetbare soorten.

- Kent u voorbeelden van problemen op dit gebied (eventueel bij anderen)?
- Hoe minimaliseert u deze risico's? Neemt u weleens bijv. een Flora (Heukels?) met u mee om de planten te determineren?
- Vindt u meer onderzoek gewenst naar (positieve en negatieve) effecten van wilde planten op gezondheid?
- Zou u geïnteresseerd zijn in onderzoek naar de voedingswaarde van wilde planten?

Bijlage 2c – Interview (vragenlijst) voor de natuurbeheerders

Vragenlijstje voor de Natuurbeheerders; over het wildplukken

Hung Nguyen , student Toegepaste Biologie *CAH Vilentum, te Almere*

Vragen over de instelling:

Om te beginnen zou ik graag wat meer willen weten over de instelling waar u werkt en uw baan.

- Wat is uw functie in de organisatie en wat houdt deze globaal in ?
- Opereert uw organisatie landelijk of lokaal? Indien landelijk, zijn er onderafdelingen, hoeveel? Indien lokaal, welk gebied bestrijkt de organisatie?
- Is uw organisatie een publieke instelling of privaat/particulier?
- Wat zijn voor uw organisatie de belangrijkste beheerdoelen?

Vragen over uw ervaringen met betrekking tot het wildplukken

Het IEZ houdt zich sinds 1996 qua onderzoek bezig met de relatie tussen mensen en planten in hun omgeving. Wij zien de laatste jaren een enorme groei in populariteit van het actief wildplukken in de natuur.

- Heeft u die ervaring ook?
- Heeft u weleens mensen zien verzamelen in de omgeving? Zo ja, wat vond u daarvan?
- Verzamelt u zelf ook? Met welk doel/ (eten, medicijnen, ander gebruik?)
- Bent u bekend met gezondheidsrisico's (bijvoorbeeld vergiftigingen) bij het wildplukken, heeft u hiervan voorbeelden meegemaakt?

Vragen over uw visies met betrekking tot het wildplukken:

- Waarom is het wildplukken volgens u zo populair?
- Hoeveel procent van de Nederlandse bevolking wint voedingsmiddelen/ kruiden uit de natuur denkt u ?
- Wat is 'wildplukken' volgens u?
- Wat denkt u dat de motivaties van de wildplukkers zijn om planten te gaan verzamelen in de natuur?
- Denkt u dat de wildplukkers het meer zien als een hobby of zouden zij juist wildplukken om commerciële redenen?
- Vindt u dat meer mensen zich hiermee bezig zouden moeten houden? Waarom wel/niet?
- Zou u het goed idee vinden als wilde planten ook een plek krijgen in winkels, (super)markten en worden geteeld/ verkocht door boeren?

In de media (kranten/ internet) is er een tweestrijd te zien voor wat betreft het wildplukken. Aan de ene kant is het wildplukken erg populair, en aan de andere kant wordt erop attent gemaakt dat het wildplukken (op andermans terrein) echt niet kan en de natuur schaadt. Er wordt ook wel gezegd dat het wildplukken verboden is.

- Wat is uw mening hierover?
- Vindt u dat er grondstoffen gewonnen mogen worden uit natuurgebieden? En als de planten op andermans terreinen staan?
- Is het hierbij noodzakelijk om toestemming van de grondeigenaar te vragen voor het wildplukken? In welke gevallen wel/niet?
- Maakt het voor u (c.q uw organisatie) verschil uit of er wordt geplukt voor eigen (prive, particulier) gebruik, of dat het gaat om kleinschalige of grootschalige professionele verwerking tot producten?
- Wat zijn jullie ideeën over het duurzaam winnen van planten? En welke richtlijnen komen hier bij kijken?
- Ziet u het wildplukken als een bedreiging (voor de natuur)?
- Hoe zou het massaal plukken tegen gegaan kunnen worden?
- Denkt u dat de wildplukkers bewust zijn van de gevaren en gezondheidsrisico's bij het wildplukken?
- Vindt u dat er meer/betere regelgevingen moeten komen betreft het wildplukken?

Op de sites van natuurorganisaties is vrij weinig te vinden over de 'eetbare natuur' en het wildplukken.

- Wat is hier de reden voor?

Ik ben weleens krantenstukjes tegengekomen waarin staat dat het wildplukken verboden is.

- Hoe denkt u hierover?

Vragen over uw Kennisbehoefte met betrekking tot het wildplukken:

- Heeft u voldoende informatie om in te schatten wat de trend naar meer wildplukken voor de terreinen in u beheer betekent? Zo ja, waar betreft u de informatie? Zo nee, welke informatie mist u?
- Wat voor regeling zou u willen zien betreft het wildplukken c.q. verzamelen van planten voor het gebruik als voedsel of medicijn?
- Waar zou er volgens u nog meer (wetenschappelijk) onderzoek naar gedaan kunnen worden met betrekking tot (het plukken van) wilde planten?

In Nederland zijn er ook giftige plantensoorten te vinden tussen de eetbare soorten.

- Kent u voorbeelden van problemen op dit gebied (eventueel bij anderen)?
- Vindt u meer onderzoek gewenst naar (positieve en negatieve) effecten van wilde planten op gezondheid?
- Zou u geïnteresseerd zijn in onderzoek naar de voedingswaarde van wilde planten?

Vragen over het winnen van grondstoffen uit het gebied:

Het IEZ bevindt zich nu in een omschakelingsfase wat betreft haar activiteiten; zij wil niet alleen onderzoek doen maar zij wil ook kruidenproducten produceren en verkopen. Grondstoffen komen onder andere van eigen terreinen maar er wordt ook gekeken naar andere mogelijkheden.

- Is het mogelijk om hier in de omgeving grondstoffen te verzamelen/ wild te plukken? Wie moet hier toestemming voor geven?
- Waar kunnen wij informatie vinden over het winnen van grondstoffen uit de natuur zonder schade aan het ecosysteem toe te brengen?

Tot slot een aantal vragen voor mijn Loopbaanoriëntatie

- Komen er jaarlijks vacatures vrij bij uw instelling? Hoe vaak?
- Wat is het aanbod aan banen bij uw instelling?
- Is het krijgen van een baan (eenvoudig of juist moeilijk) te realiseren bij uw instelling, gekeken naar het huidige aanbod van functies en gezien de huidige en te verwachten economische ontwikkeling. Welke kansen, mogelijkheden en bedreigingen ziet u op dat punt?

Bijlage 3 – Enquête wildplukkers en natuurbeheerders

Stellingen voor zowel de ‘wildplukkers’ als ‘natuurbeheerders’; over het wildplukken

Hung Nguyen , student Toegepaste Biologie, *CAH Vilentum, te Almere*

Hieronder vindt u een aantal stellingen over het wildplukken. U wordt gevraagd om bij elke stelling aan te geven of u het er mee eens bent.

- * Bent u zelf wildplukker? Ja/nee
- * Bent u professioneel of als vrijwilliger betrokken bij natuurbeheer? Ja/nee
- * Bent u eigenaar of (natuur)beheerder van een terrein waarop veel soorten (door uzelf of door anderen te plukken) wilde planten voorkomen? Ja/nee; indien ja: hoe groot is/zijn dat terrein/de percelen? hectare.

Wildplukken als trend

- Wildplukken wordt steeds populairder.
- Eetbare natuur (in de stad) verbindt mensen met elkaar.
- Liever zelf kruiden telen en verzamelen (uit de natuur halen) dan kopen in de winkel.
- Wildplukken in de natuur zou de natuurlijkste zaak van de wereld moeten zijn.
- Mensen zouden de natuur een grotere rol in hun leven moeten geven.
- Dankzij het wildplukken wordt de natuur beter beschermd.
- Wanneer ik eetbare (wilde) plantjes zie heb ik direct zin om ze te plukken.
- Zou u het een goed idee vinden om wilde groenten ook op (bijvoorbeeld) boerenmarkten/ in supermarkten aan te treffen?

Risico's:

- Voordat iemand überhaupt begint aan 't verzamelen van planten moet degene (eens/oneens):
 - Voldoende kennis van planten hebben
 - Weten hoe hij moet handelen op een duurzame manier
 - Toestemming vragen aan de grondeigenaar
 - Op de hoogte zijn van de risico's (giftige planten; bedreigde soorten)

(oneens, neutraal, eens, weet ik niet)

- Wildplukken brengt altijd schade met zich mee aan de natuur.
- Soms verzamel ik meer planten dan dat ik voor mezelf nodig heb.
- Duurzaam handelen is heel belangrijk bij het wildplukken van planten.
- De huidige hype van het wildplukken moet worden afgeremd want het bedreigt de natuur.

- Er is te weinig bekend over giftige en ongewenste in wilde planten stoffen (en hun werkingen).

Regelgeving

- Regelgeving betreffende het wildplukken:
 - Is er niet (*eens, oneens, weet ik niet*)
 - Vind ik niet relevant c.q. niet van toepassing (*eens, oneens*)
 - Heb ik niet naar gezocht (*eens, oneens*)
 - Heb ik naar gezocht maar ben ik niet tegengekomen (*eens, oneens*)
 - Heb ik opgezocht en bekeken c.q. ben ik bekend mee (*eens, oneens*)

(oneens, neutraal, eens, weet ik niet)

- Er moeten duidelijke regels komen voor het wildplukken voordat het mis gaat en er bedreigde soorten worden verzameld/gegeten. (*oneens, neutraal, eens, weet ik niet*)
- In natuurgebieden waar geen privé eigenaars zijn mag iedereen verzamelen.
- Of er op een bepaalde plek verzameld mag worden, wordt beslist door de eigenaar van de grond.
- Het is terecht dat de Flora wet verbiedt om bedreigde soorten te plukken.

Verbondenheid met de natuur (*oneens, neutraal, eens, weet ik niet*)

- De mens staat boven de natuur en mag haar naar believen exploiteren. De natuur heeft ons al de flora & fauna geschonken en het is aan ons om er gebruik van te maken.
- De mens mag de natuur benutten maar is ook verplicht goed voor haar te zorgen.
- De mens is evenwaardig aan de natuur (partnerschap).
- De mens is onverbrekkelijk verbonden met, en een onderdeel van de natuur (participant).
- Voor de mens is de natuur de grootste inspiratiebron.
- Meer mensen zouden moeten wildplukken in Nederland, want dat vergroot de verbondenheid met de natuur.

Gezondheid (*oneens, neutraal, eens, weet ik niet*)

- Ik ben mij bewust van de gezondheidsrisico's van het wildplukken.
- Kruiden en wilde planten kunnen onze gezondheid en ons welzijn verbeteren.
- Als ik ziek ben, maak ik gebruik van kruiden en andere wilde (voedings)planten om weer beter te worden.
- Tegenwoordig wordt er veel wild geplukt en daardoor zullen een aantal mensen ziek worden.

Bijlage 4 – De enquête uitslagen

Intotaal hebben 85 belanghebbenden deelgenomen aan de enquête; 6 geïnterviewde/betrokkene natuurbeheerders, 5 geïnterviewde/ betrokkene wildplukkers en 74 anonieme respondenten van wildpluk-groepen op Facebook.

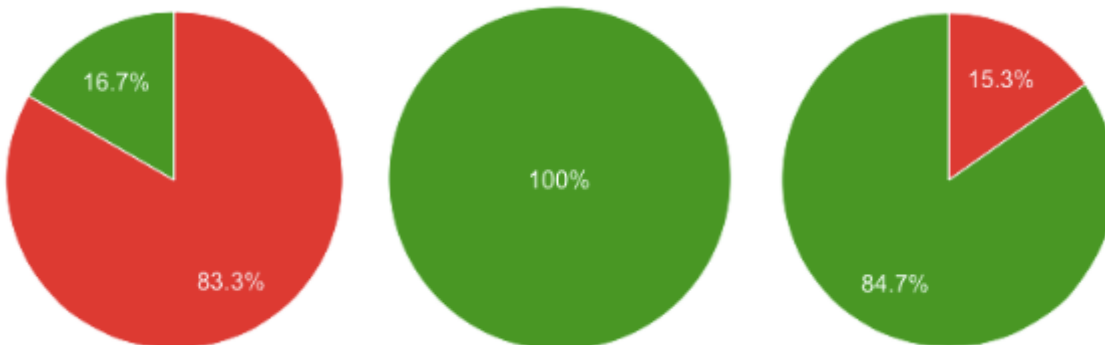
Hieronder zijn de resultaten van alle stellingen weergegeven in cirkeldiagrammen. De reacties worden gegeven van: de geïnterviewde natuurbeheerders (links), de geïnterviewde wildplukkers (midden) en de wildplukkers /Facebook respondenten (rechts).

De gegeven antwoorden zijn te herkennen aan hun corresponderende kleuren. Ook is te zien hoeveel procent van de respondenten achter elk stelling staat:

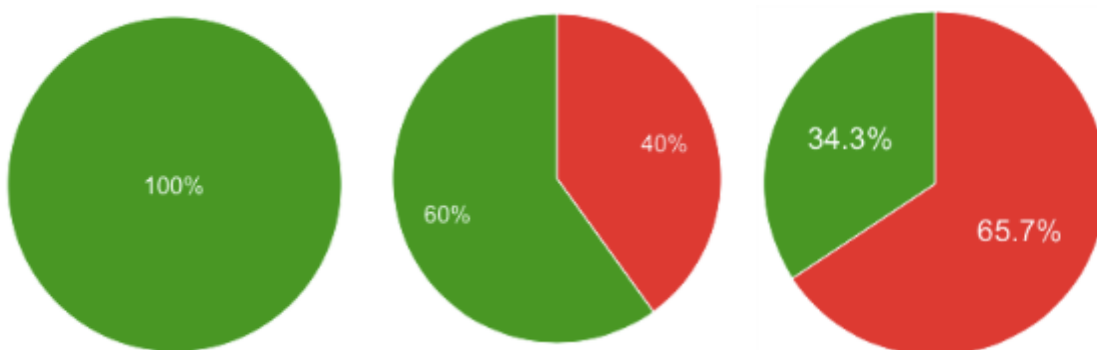

De stellingen:

* Bent u zelf wildplukker? *(Ja/nee)*

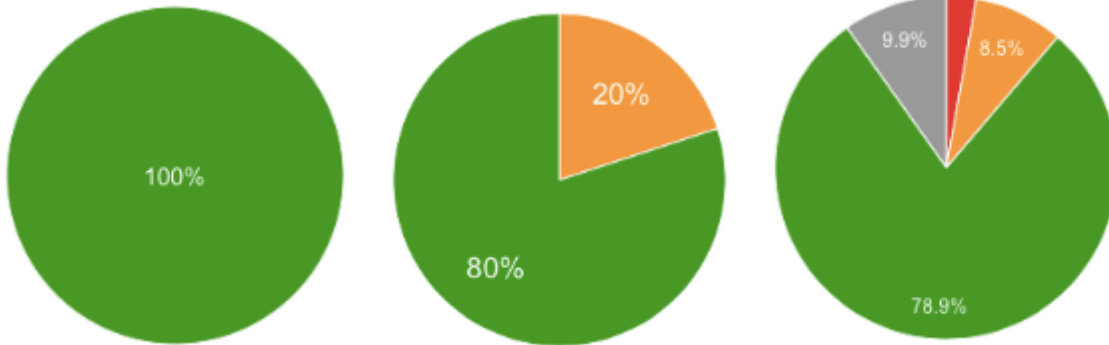

* Bent u professioneel of als vrijwilliger betrokken bij natuurbeheer? *(Ja/nee)*

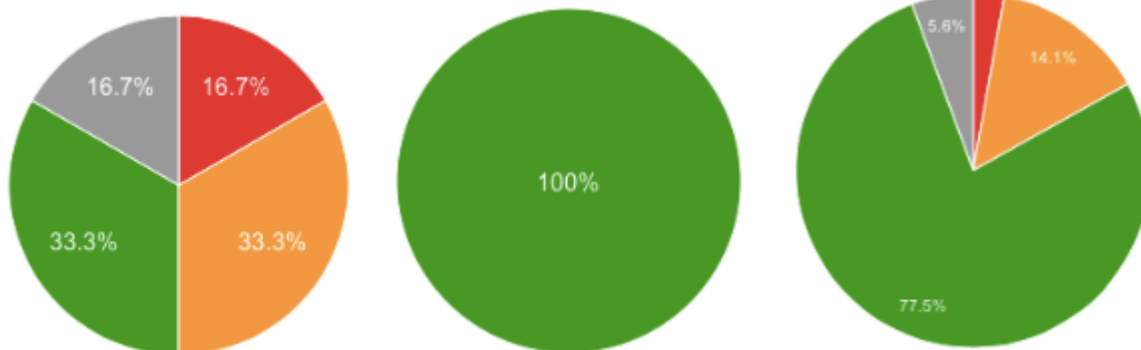

Wildplukken als trend: (*Oneens/ neutraal/ eens/ weet ik niet/ niet van toepassing*)

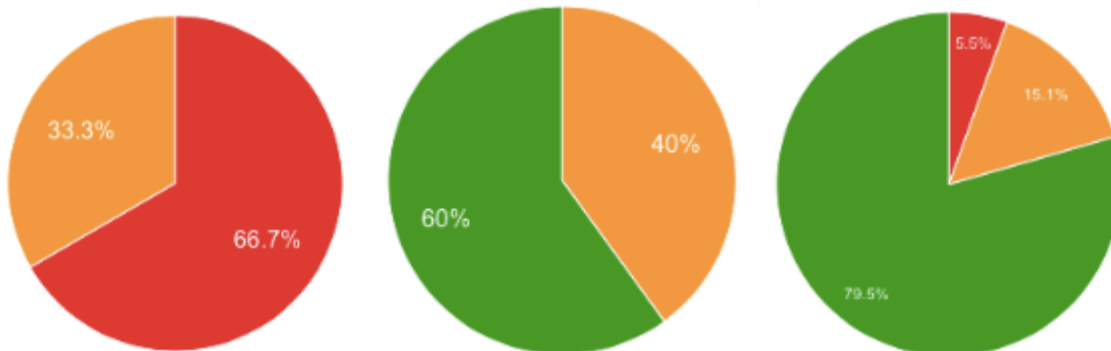
- Wildplukken wordt steeds populairder.

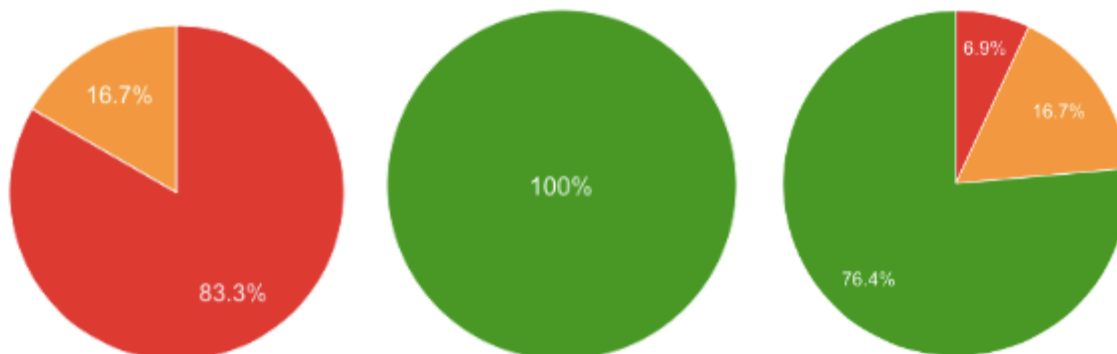
- Eetbare natuur (in de stad) verbindt mensen met elkaar.

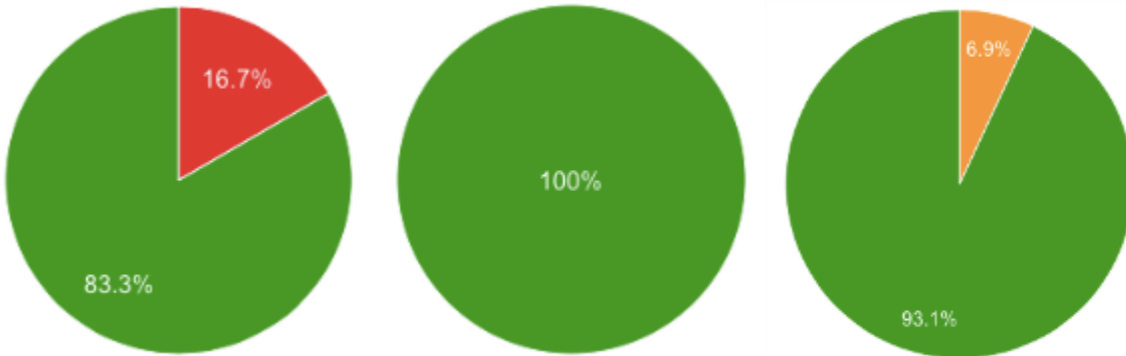
- Liever zelf kruiden telen en verzamelen (uit de natuur halen) dan kopen in de winkel.

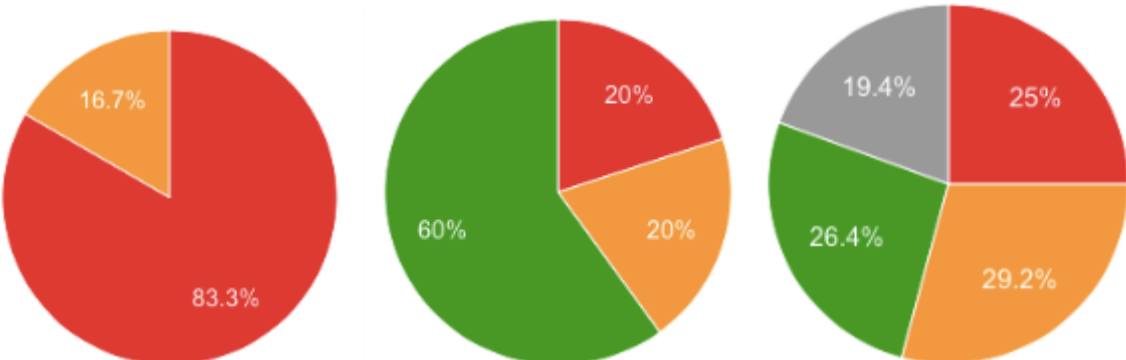
- Wildplukken in de natuur zou de natuurlijkste zaak van de wereld moeten zijn.

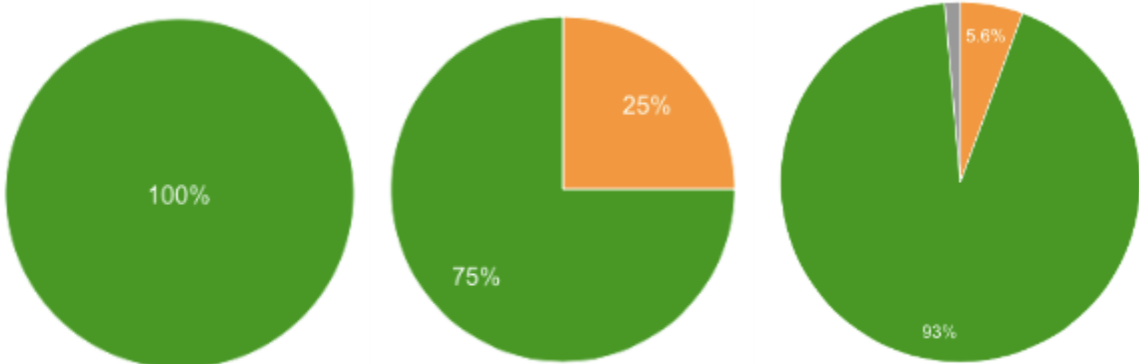
- Mensen zouden de natuur een grotere rol in hun leven moeten geven.

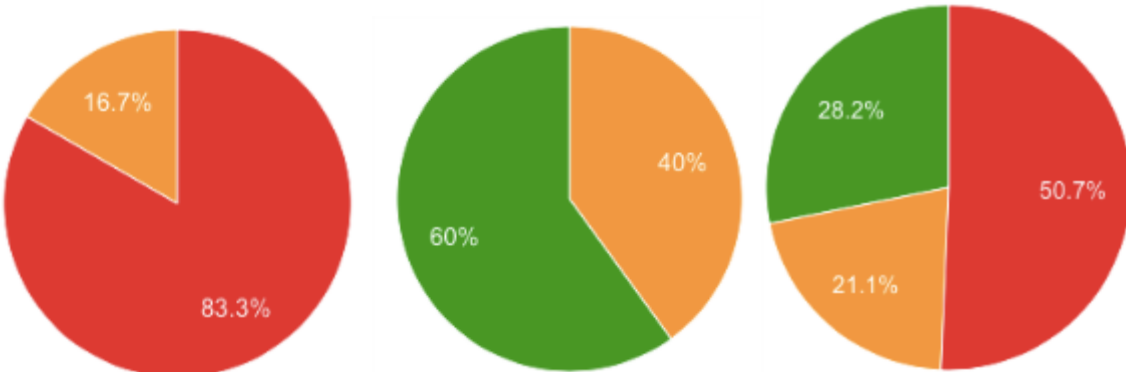
- Dankzij het wildplukken wordt de natuur beter beschermd.

- Wildplukken moet niet uitlopen op exploitatie

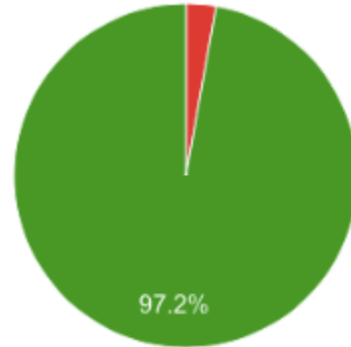
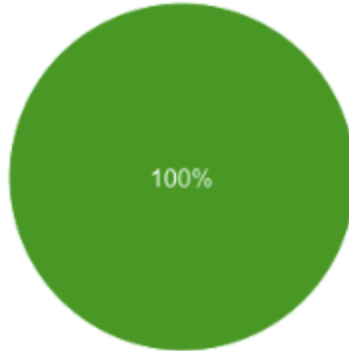
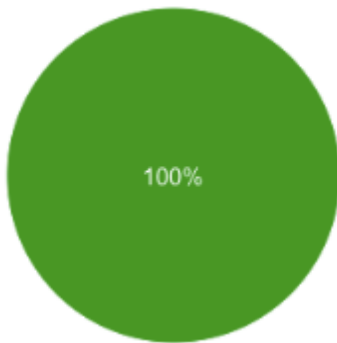
- Wanneer ik eetbare (wilde) plantjes zie heb ik direct zin om ze te plukken.

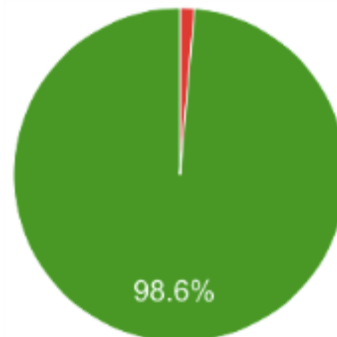
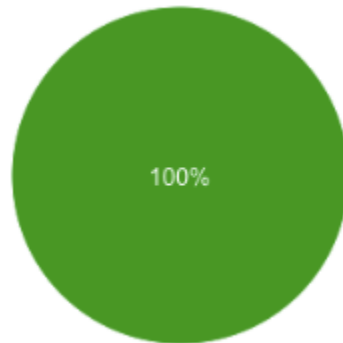
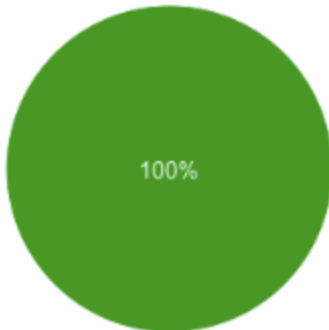
Risico's:

- Voordat iemand überhaupt begint aan 't verzamelen van planten moet degene (eens/oneens):

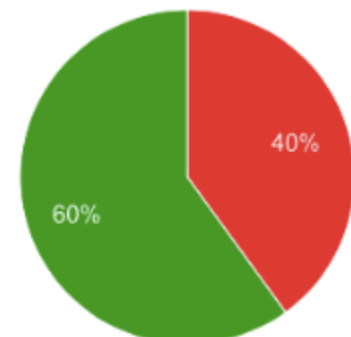
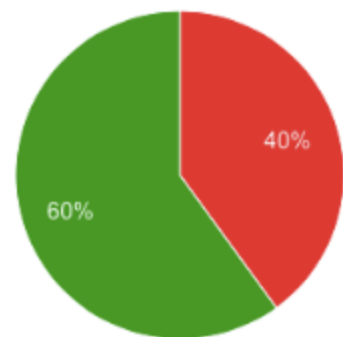
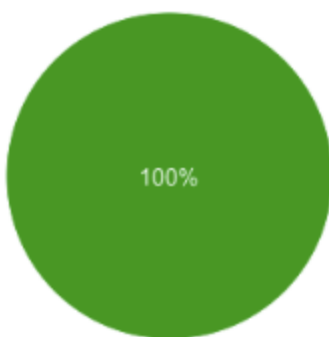
- Voldoende kennis van planten hebben

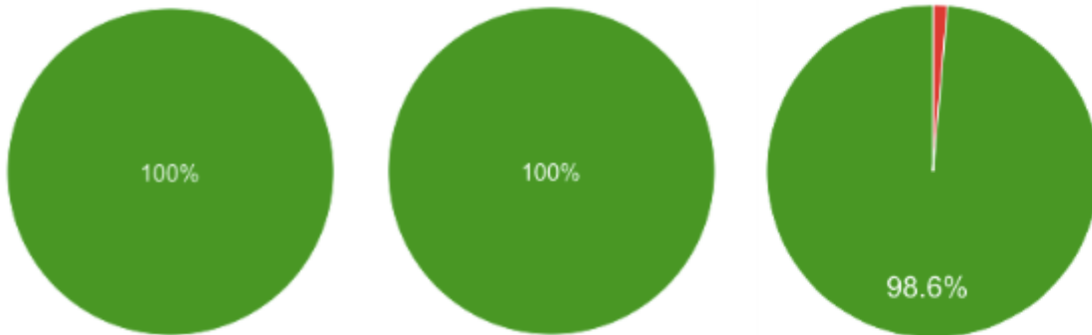
- Weten hoe hij moet handelen op een duurzame manier

- Toestemming vragen aan de grondeigenaar

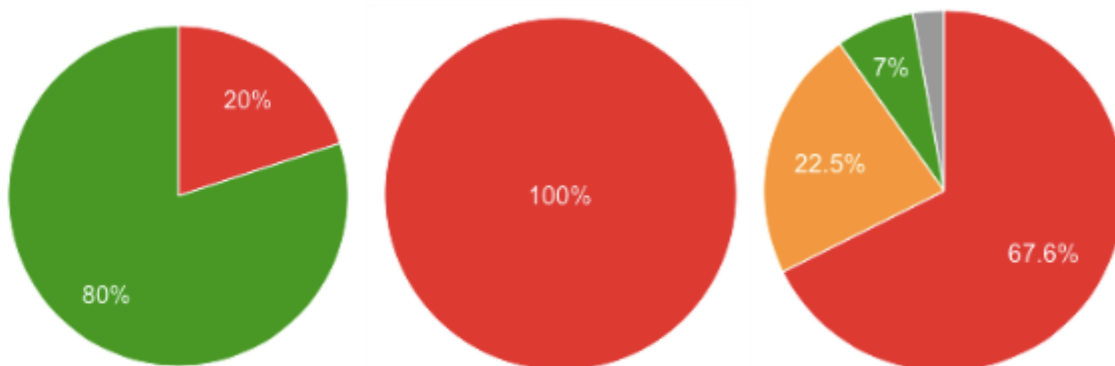

- Op de hoogte zijn van de risico's (giftige planten; bedreigde soorten)

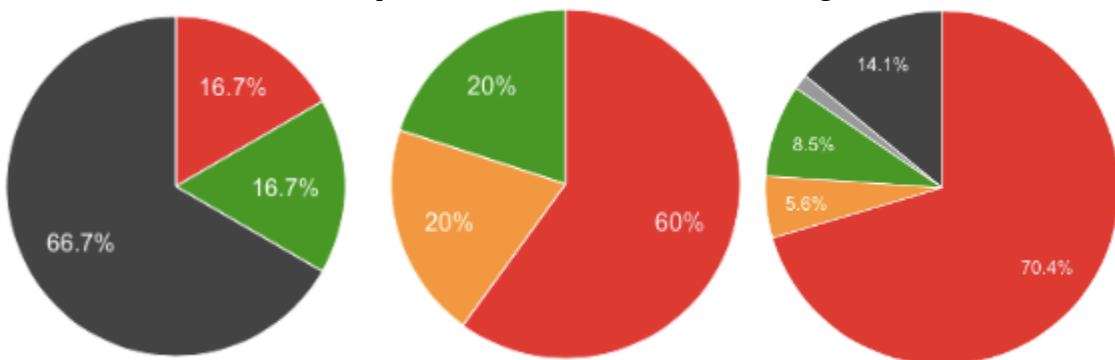

(→ onderstaande vragen te beantwoorden oneens, neutraal, eens, weet ik niet)

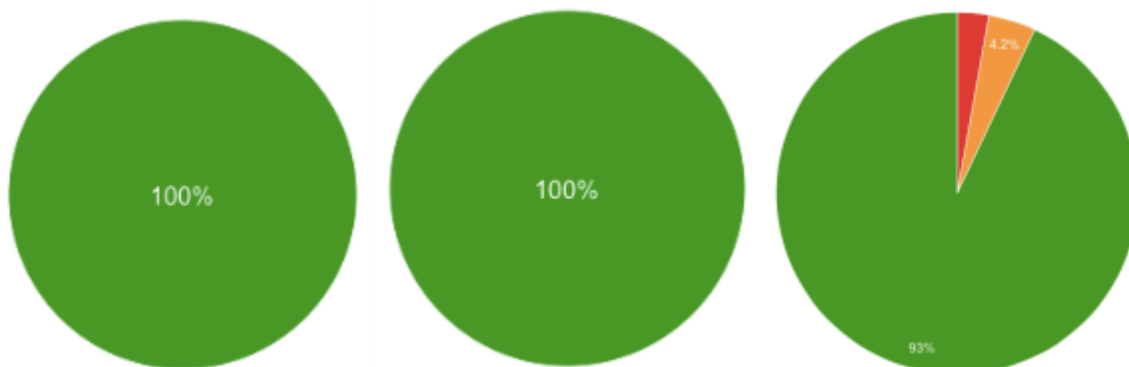
- Wildplukken brengt altijd schade met zich mee aan de natuur.

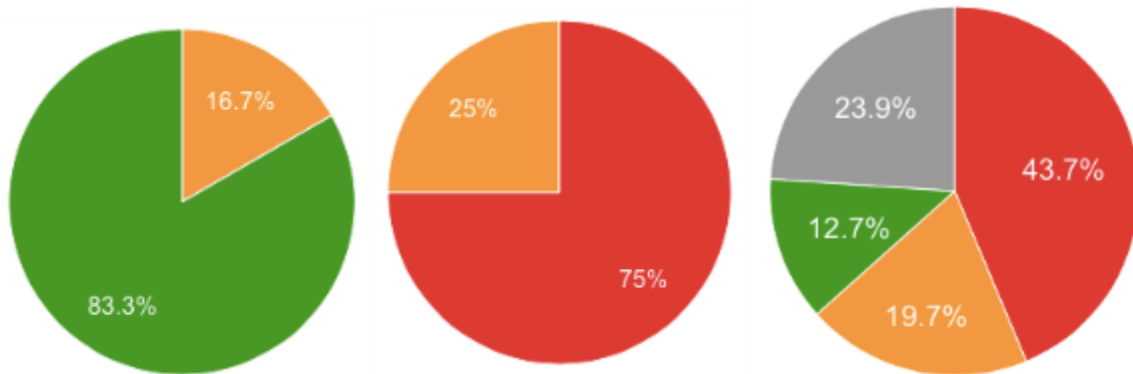
- Soms verzamel ik meer planten dan dat ik voor mezelf nodig heb.

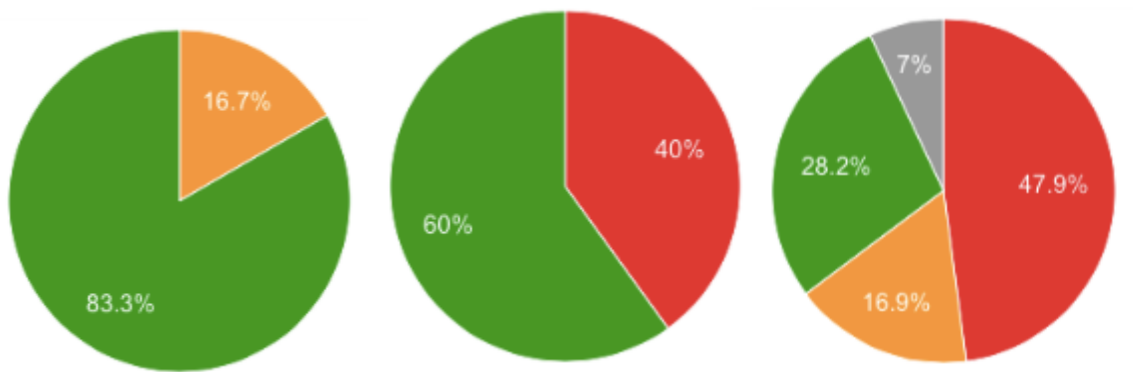
- Duurzaam handelen is heel belangrijk bij het wildplukken van planten.

- De huidige hype van het wildplukken moet worden afgeremd want het bedreigt de natuur.

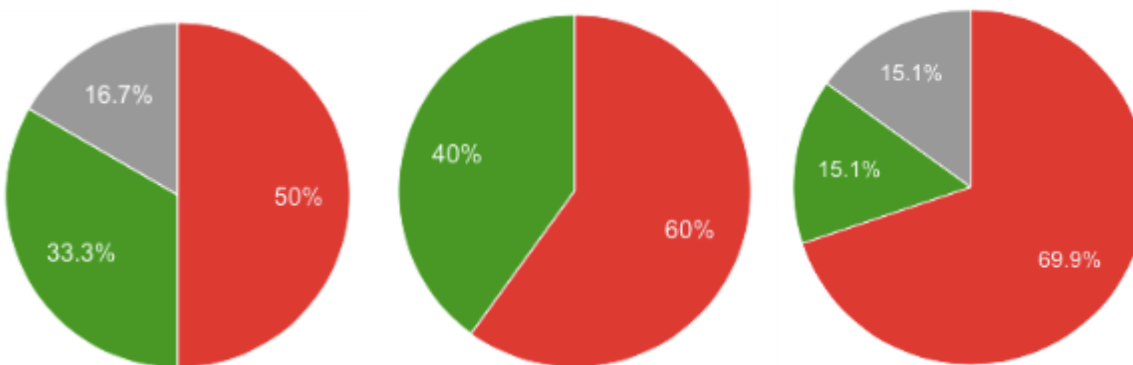

- Er is te weinig bekend over giftige en ongewenste stoffen in wilde planten (en hun werkingen).

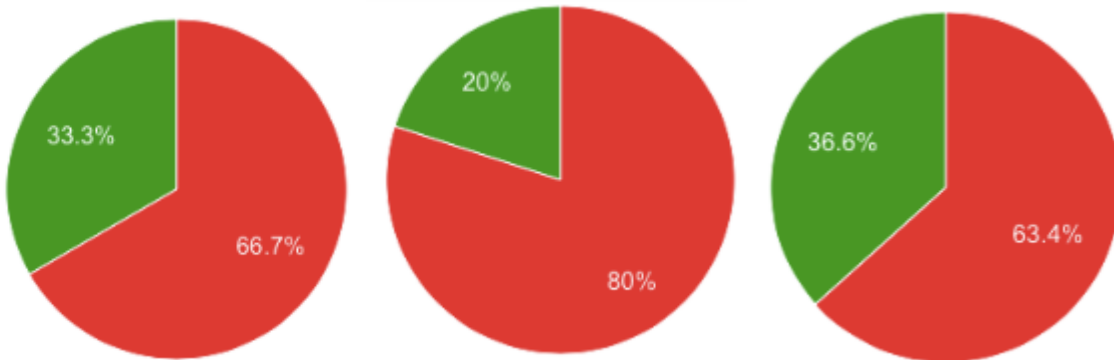

Regelgeving:

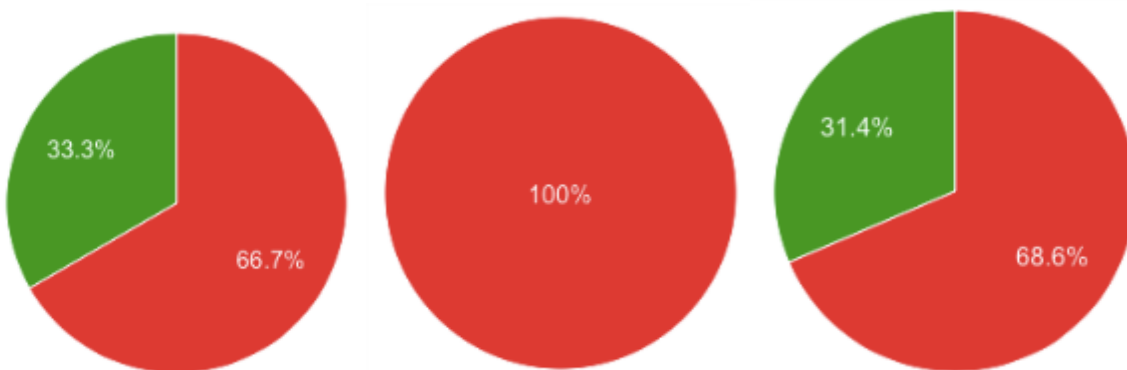
- Regelgeving betreffende het wildplukken:
 - Is er niet (*eens, oneens, weet ik niet*)

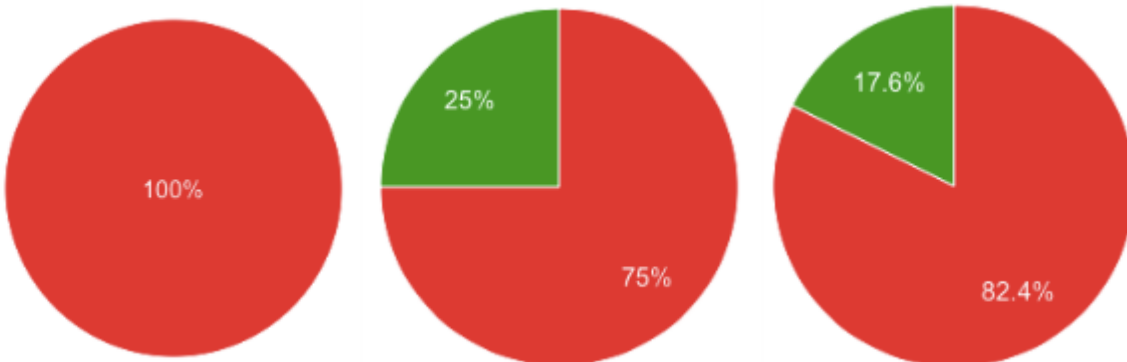
- Vind ik niet relevant c.q. niet van toepassing (*eens, oneens*)

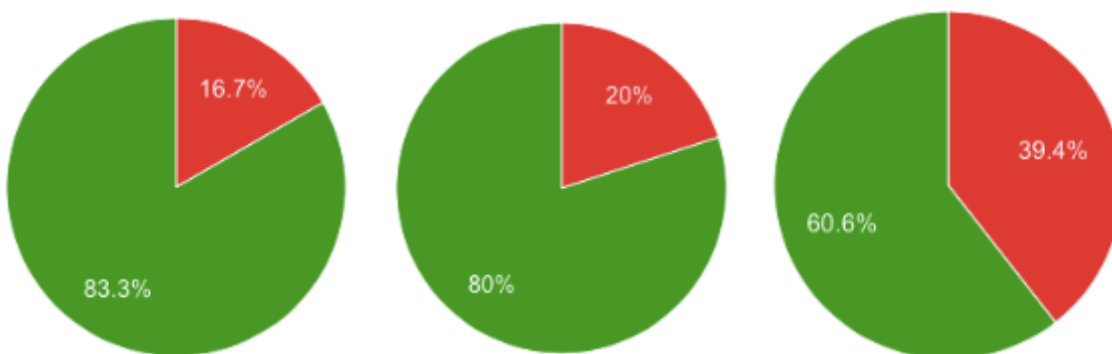
- Heb ik niet naar gezocht (*eens, oneens*)

- Heb ik naar gezocht maar ben ik niet tegengekomen (*eens, oneens*)

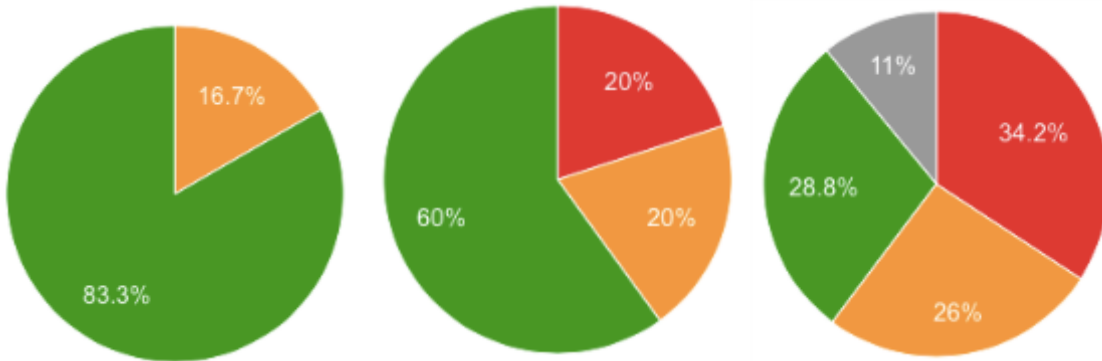

- Heb ik opgezocht en bekeken c.q. ben ik bekend mee (*eens, oneens*)

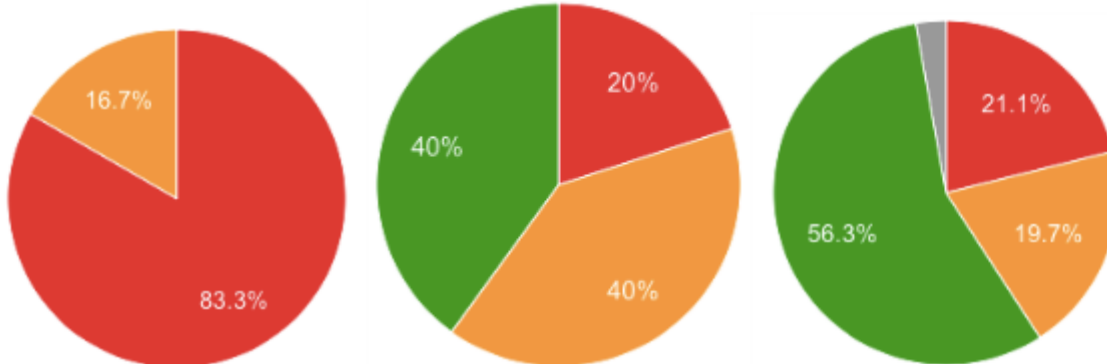

(→ onderstaande vragen te beantwoorden met *oneens*, *neutraal*, *eens*, *weet ik niet*)

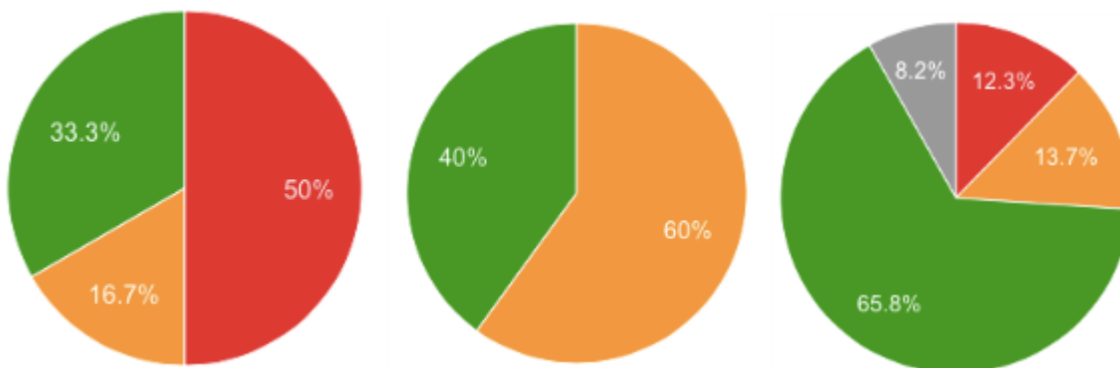
- Er moeten duidelijke regels komen voor het wildplukken voordat het mis gaat en er bedreigde soorten worden verzameld/gegeten

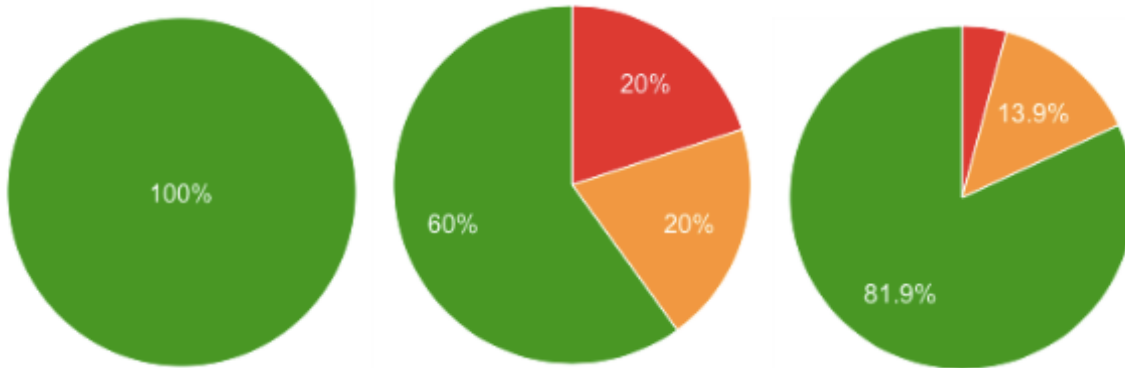
- In natuurgebieden waar geen privé eigenaars zijn mag iedereen verzamelen.

- Of er op een bepaalde plek verzameld mag worden, wordt beslist door de eigenaar van de grond.

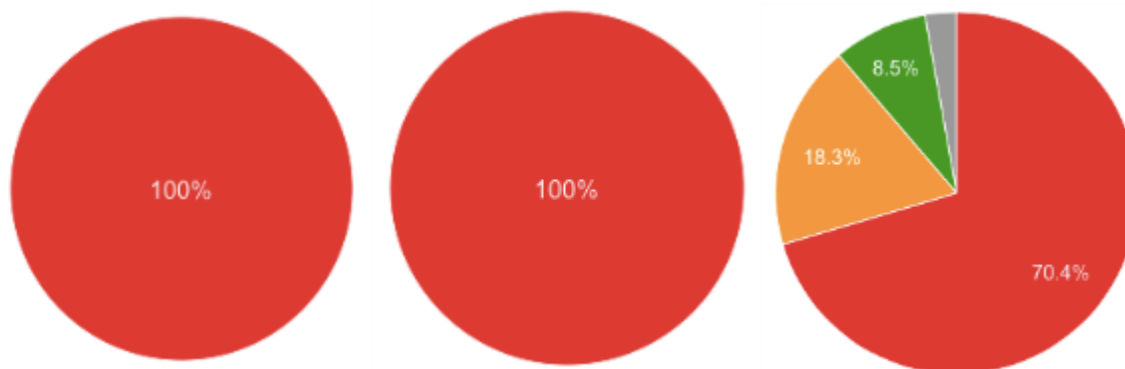

- Het is terecht dat de Flora wet verbiedt om bedreigde soorten te plukken.

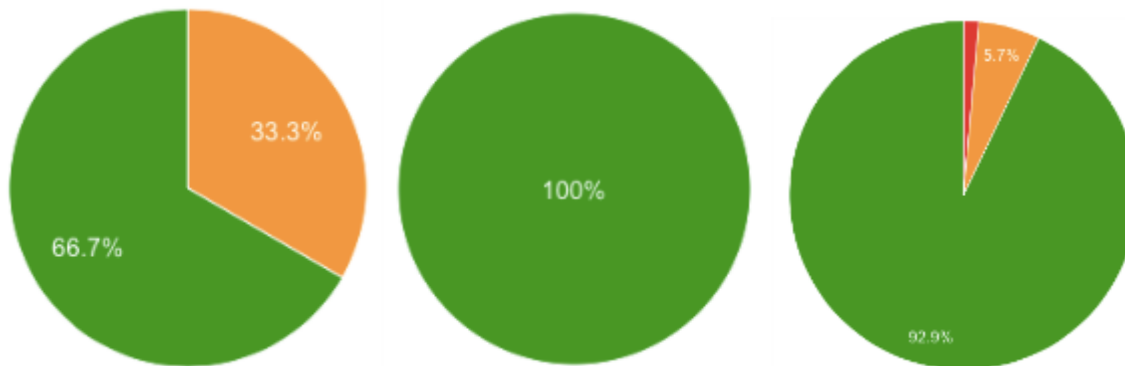

Verbondenheid met de natuur: *(oneens, neutraal, eens, weet ik niet)*

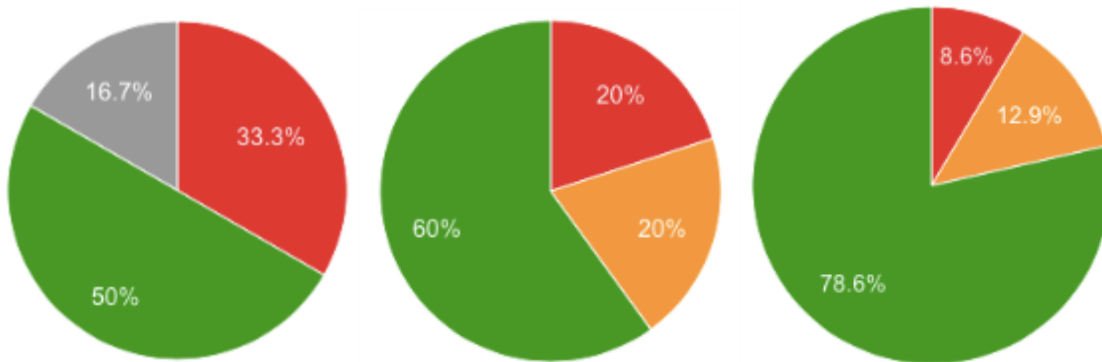
- De mens staat boven de natuur en mag haar naar believen exploiteren. De natuur heeft ons al de flora & fauna geschonken en het is aan ons om er gebruik van te maken.

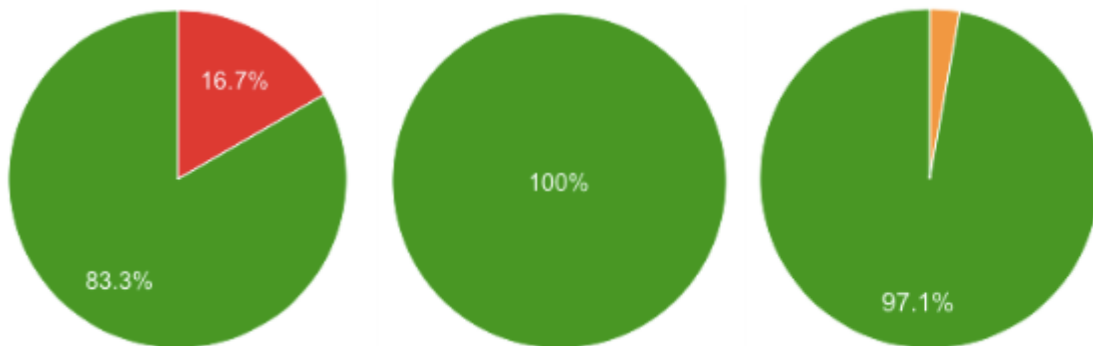
De mens mag de natuur benutten maar is ook verplicht goed voor haar te zorgen.

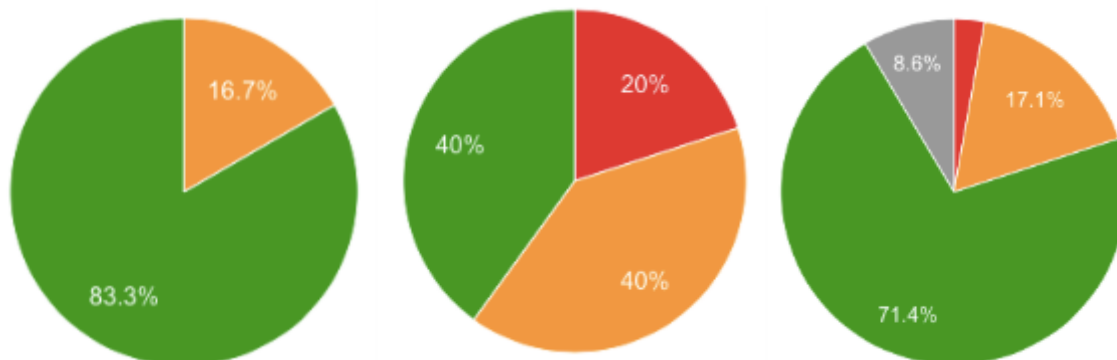
- De mens is evenwaardig aan de natuur (partnerschap).

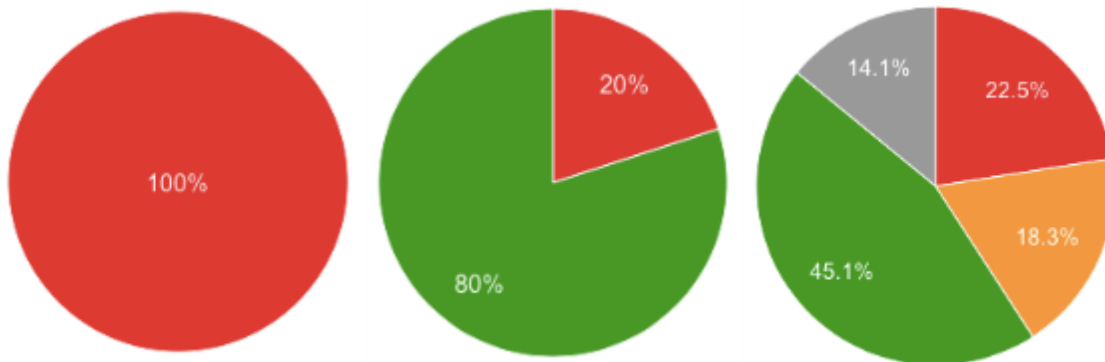
- De mens is onverbreekelijk verbonden met, en een onderdeel van de natuur (participant).

- Voor de mens is de natuur de grootste inspiratiebron.

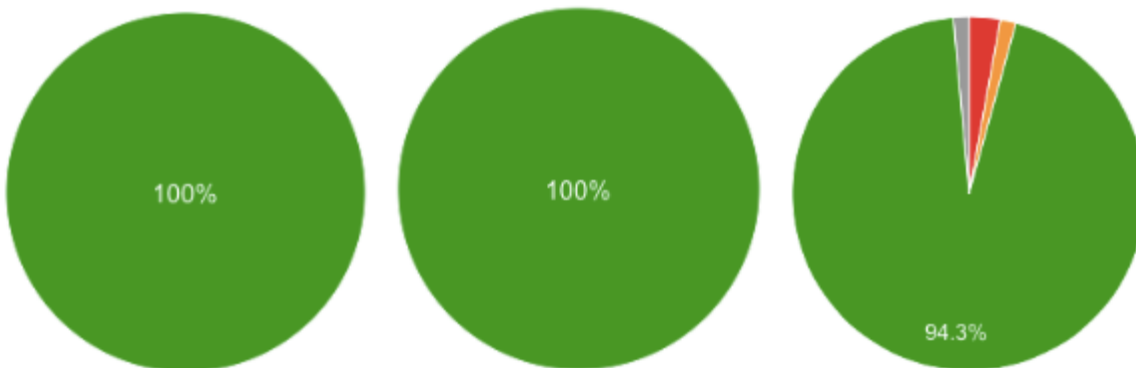

- Meer mensen zouden moeten wildplukken in Nederland, want dat vergroot de verbondenheid met de natuur.

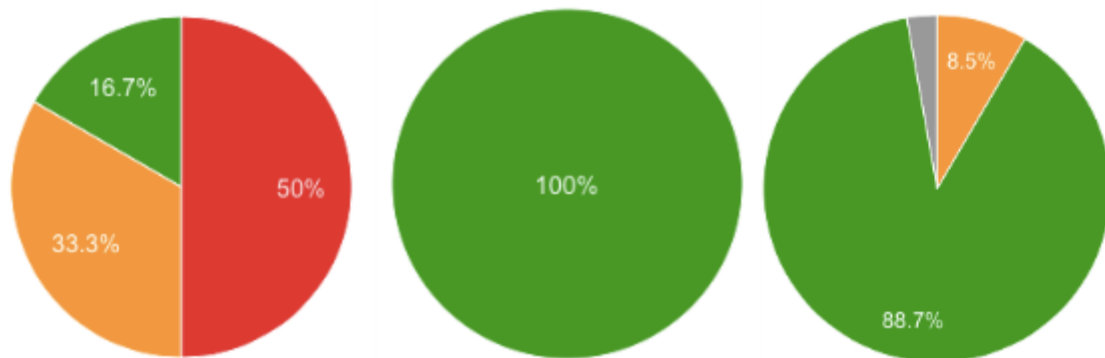

Gezondheid: *(oneens, neutraal, eens, weet ik niet)*

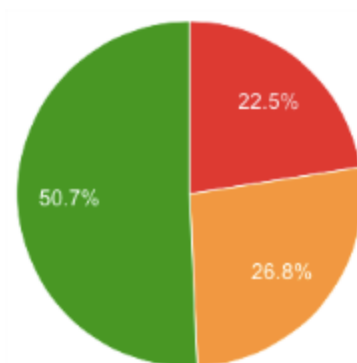
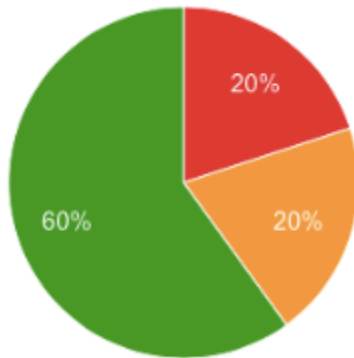
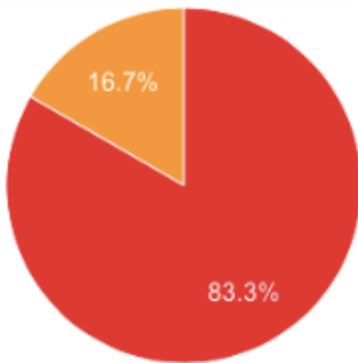
- Ik ben mij bewust van de gezondheidsrisico's van het wildplukken.

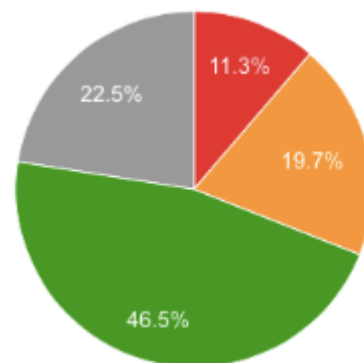
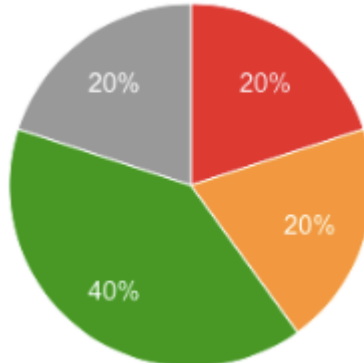
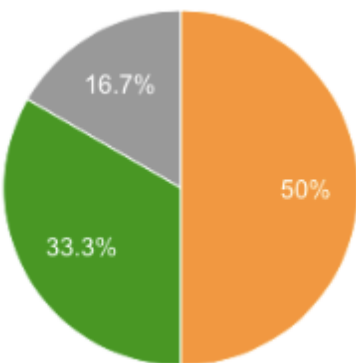
- Kruiden en wilde planten kunnen onze gezondheid en ons welzijn verbeteren.

- Als ik ziek ben, maak ik gebruik van kruiden en andere wilde (voedings)planten om weer beter te worden.

- Tegenwoordig wordt er veel wild geplukt en daardoor zullen een aantal mensen ziek worden.

Bijlage 5 – Voorstel vervolg onderzoek

Betreft: Projectidee: onderzoek naar de effecten van wildplukken op de biodiversiteit in natuurgebieden

-Hung Nguyen (Bsc, Toegepaste Biologie)

-onder begeleiding van *het Instituut voor Ethnobotanie en Zoöfarmacognosie* (het IEZ) (www.ethnobotany.nl).

(Onder 'wildplukken' wordt hier verstaan: het verzamelen van planten of plantendelen van niet-gecultiveerde (cq spontaan ter plekke gegroeide) planten met als doel deze al dan niet na bewerking te consumeren.)

Het verzamelen van planten is een betrekkelijk nieuw fenomeen in Nederland, dat voor veel mensen in de gemeenschap een sterke aantrekkingskracht heeft. Hoewel het (traditionele) gebruik van wilde planten in onze Nederlandse cultuur begin 20^e eeuw verdwenen was, is er de afgelopen jaren in toenemende mate interesse voor het gebruik van 'wilde planten' (*niet gedomesticeerde soorten die spontaan voorkomen in het Nederlandse landschap*). Met name in stedelijke gebieden is het wildplukken populair; het gebruik van planten lijkt niet alleen onze relatie met de natuur te versterken, maar ook welzijn en gezondheid te bevorderen en ziekten tegen te gaan. Planten en/of plantendelen worden zowel voor voedsel geplukt als voor medicinaal gebruik.

De toename van wildplukactiviteiten roept echter ook discussies en vraagstukken op. In een vol land als Nederland vraagt het uit het wild halen van eetbare planten, paddenstoelen of andere soorten namelijk kennis van en respectvolle omgang met de natuur. Toch lijkt het (steeds populairder worden van) wildplukken voorbij te gaan aan de gevolgen die dergelijke exploitatievormen kunnen hebben voor de natuur die ons land nog rest. De snelheid waarmee het wildplukken populairder wordt is voor sommigen zorgwekkend.

Tijdens mijn (BSc) studie, die onder begeleiding van het IEZ plaatsvond in de periode van Februari 2015 – Augustus 2015, is een eerste voorlopige inventarisatie verricht naar de verschillende visies hierop. Uit de studie [die na afronding toegestuurd zal worden] blijkt dat met het steeds populairder worden van het wildplukken een groeiende behoefte bestaat aan onderbouwing van:

- (1) de invloeden het 'wildplukken' op de instandhouding en bescherming van de natuur;
- (2) de gezondheidsaspecten (zowel positief als negatief) van wilde planten;
- (3) het 'directer' kunnen beleven van de natuur, waar het verzamelen *casu quo* plukken en eten van ongecultiveerde planten uit de natuur een uiting van is.

Vanuit het IEZ is vervolgens het idee naar voren gekomen cq. belangstelling ontstaan om in een pilot studie te onderzoeken *wat de intensieve interactie tussen mens en lokale flora betekent voor de successie cq. soortensamenstelling van flora en fauna binnen een habitat*. Met haar expertise op gebied van etnobotanie en zoöfarmacognosie zou het IEZ deze pilotstudie wetenschappelijk kunnen ondersteunen. Als kenniscentrum voor kruidengebruik door mens en dier heeft het IEZ al vele literatuur- en veldstudies verricht naar *wilde eetbare planten, traditionele kruidengeneeskunde en naar het spontaan fourageergedrag van dieren* in de natuur en in gevangenschap.

Het Lekker Landschap project en de mogelijkheden

Met de financiële steun van de Nationale Postcode Loterij is in 2013 het Lekker Landschap project van start gegaan. Centraal in dit project staat het uiteenzetten van routes over openbare wegen en bestaande paden langs plekken waar eetbare gewassen kunnen worden verzameld en gekocht. Met de grondgedachte om (1) het wildplukken breed onder aandacht te brengen en (2) mensen via voedsel de verbinding met landschap te laten maken, zijn sindsdien vele wandel- en fietsroutes uitgezet door Nederland.

Omdat er al wandel- en fietsroutes uitgezet zijn, waarbij men op eigen tempo de routes kan volgen en langs die routes wildplukt, zou het onderzoek naar de mogelijke effecten van wildplukken op deze bestaande routes van start kunnen gaan. Het onderzoek zou vervolgens, in overleg met natuur beherende organisaties, uitgebreid kunnen worden naar specifieke terreinen in de natuur, waar eveneens de invloeden van recreatie/ wildplukken onderzocht kunnen worden.

In dit onderzoek zou op de eerste plaats in de loop van enkele jaren bekeken moeten worden hoe onder invloed van de uitgezette wildpluktochten de flora ter plaatse een (eventuele) verandering ondergaat. Daarbij zou eveneens meegenomen kunnen worden *wat de lokale flora mogelijk betekent/ betekend heeft voor de mens*. Hierbij kan worden gedacht aan de inhouds- en voedingsstoffen, de medicinale- en gezondheidsaspecten en de traditionele nuttige (bijvoorbeeld huishoudelijke) en spirituele gebruiksmogelijkheden van de geplukte flora. Tevens zouden de *mogelijke effecten van het wildplukken op de lokale fauna* kunnen worden gedocumenteerd. Als resultaat van dit alles kan een rapport verschijnen dat adviseert over de grenzen die bij het wildplukken in acht dienen te worden genomen.